

KIRGIZİSTAN

SOĞUTMA EKİPMANLARI SEKTÖRÜ PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih : 15/5/2026

Raporu Hazırlayan: Bişkek Ticaret Müşavirliği

ÖNEMLİ UYARI:

İşbu rapor T.C. Bişkek Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği tarafından Kırgızistan'da ilgili sektöre yönelik olarak Türk firmalarına yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Müşavirliğimiz, gösterilen tüm özene rağmen, verilen bilgilerde bulunabilecek yanlışlıklar veya herhangi bir sebepten doğacak zararlardan sorumlu olmadığını bildirir. Kırgızistan'da iş yapmak isteyen Türk firmalarının gerçekleştirilmesi planlanan faaliyet ve işlemlerine ilişkin işlem tarihi itibarıyla cari mevzuat ve idari uygulamalar çerçevesindeki güncel bilgi ve gereklilikleri ilgili Kurumlardan teyit etmelerinin önem arz ettiği değerlendirilmektedir.

Ayrıca, raporda yer alan firma bilgileri ve diğer tüm bilgiler genel nitelikli kaynaklara dayanmakta; yalnızca bilgilendirme amacını taşımakta ve referans niteliğinde bulunmamakta olup Müşavirliğimiz herhangi bir şekilde sorumluluk üstlenmemektedir. Muhtemel faaliyetlere ilişkin işbirliği planları kesinleşme aşamasına geldiğinde öncelikle Müşavirliğimizle iletişime geçilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

1. Ülke Pazarında Soğutma Ekipmanları Sektörü

İşbu raporun hazırlanmasında; sektör kapsamı olarak, 8418.10, 8418.30 ve 8418.40 gümrük tarife pozisyonları altında yer alan “endüstriyel ve ticari kullanım için soğutucu ve dondurucu cihazlar (endüstriyel-ticari buzdolapları, soğutucular, dondurucular vb.)” ile 8418.69 gümrük tarife pozisyonu altında yer alan “Soğuk hava deposu cihazları” esas alınmıştır.

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Sektör temsilcileri bilgilerine göre, Kırgızistan’da endüstriyel ve özel amaçlı soğutma ekipmanları ile ticari soğutma vitrinlerinin sınırlı ve nispeten eski teknolojiye dayalı üretiminin gerçekleştirilebildiği müşahade edilebilmektedir. Bununla birlikte, imalat daha çok ithal edilen ekipmanların montajı, entegrasyonu ve uyarlanması şeklinde gerçekleşmektedir. Teknoloji ve ana bileşenlerin büyük bölümü yurt dışından temin edilmektedir.

Endüstriyel soğutma ekipmanları sektöründe üretici fiyatları, ekipmanın türü, kapasitesi, teknik özellikleri, enerji verimliliği ve proje bazlı gereksinimlere bağlı olarak muhtelif seviyelerde gerçekleşebilmektedir.

1.2 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Soğutma ekipmanları sektöründe üretici birliği/derneği bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, bilinen bazı yerli üreticilere ilişkin genel nitelikli bilgiler aşağıda sunulmaktadır:

Yerli Üreticiler

Tehnohol OsOO (Limited Şirketi) <https://tehnohol.kg/>

Bişkek’te faaliyet gösteren ve özellikle restoran, kafe ve yemekhaneler için profesyonel mutfak ekipmanları üretimi ve satışı yapan bir şirkettir. Firma; endüstriyel mutfak cihazları, vitrin tipi buzdolapları, dondurucular, servis hatları ve paslanmaz çelik ekipmanlar gibi geniş bir ürün yelpazesi sunmakta olup hem hazır ürün satışı hem de müşteriye özel üretim hizmeti sağlamaktadır. Ayrıca teknik servis, bakım ve onarım desteği de sunan şirket, HoReCa sektöründeki işletmelere komple ekipman çözümleri sağlayarak Kırgızistan’daki tedarikçilerden biri konumundadır. Firmadan edinilen bilgilere göre, soğutma sistemleri ekipmanlarının hemen her çeşidi üretilebilmektedir. Söz konusu ürünlerin satışında genellikle doğrudan satış yöntemi tercih edilmekte olup satışlar ağırlıklı olarak proje bazlı gerçekleştirilmektedir. Üretim tesisi belirli ölçekte olmakla birlikte teknolojik altyapı geliştirilmektedir. 20 yılı aşkın süredir sektörde yer alan şirketin, nispeten istikrarlı bir müşteri portföyüne sahip olduğu belirtilmektedir.

Winterlux OcOO (Limited Şirketi) <http://winterlux.kg/>

Bişkek'te faaliyet gösteren ve endüstriyel soğutma sistemleri ile metal yapı çözümleri alanında faal bir üretim ve mühendislik firmasıdır. 1998 yılından bu yana faaliyet gösteren şirket, soğutmalı vitrinler, dondurucu ve soğutucu dolaplar, endüstriyel soğuk hava sistemleri ile birlikte sandviç panel ve metal konstrüksiyon üretimi gerçekleştirmektedir. Firma, üretici, tedarikçi ve hizmet sağlayıcı kimliklerini bir arada yürütmekte olup, özellikle ticari ve endüstriyel işletmelere yönelik proje bazlı çözümler sunmaktadır. Firma, başta Türkiye ve Avrupa ülkeleri olmak üzere çeşitli bölgelerden hammadde ve teknoloji temin etmekte ve Orta Asya pazarına yönelik faaliyet göstermektedir.

https://sez.kg/?wpbdp_listing=%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%BE-winterlux

OsOO İndustriya Nerjaveyki

Bişkek'te faaliyet gösteren ve paslanmaz çelik ürünlerin üretimi ile montajı alanında çalışan yerel bir üretim ve hizmet firmasıdır. Şirketin faaliyet alanı; gıda işletmeleri, ticari mekânlar ve inşaat projeleri için paslanmaz çelikten ekipman, konstrüksiyon ve özel tasarım ürünlerin imalatını kapsamaktadır. Firma, genellikle merdiven korkulukları, tezgâhlar, endüstriyel mutfak ekipmanları ve dekoratif metal ürünler gibi nispeten geniş bir ürün yelpazesi sunmakta, aynı zamanda projeye özel çözümler geliştirmektedir. Şirketin temsilcilerinden alınan bilgilere göre, proje bazlı soğuk hava depoları ve buzdolapları da üretebilmektedir.

Snegovik <https://snegovik.kg/>

2022 yılında Bişkek'te üretime başlayan ve endüstriyel salata barları, şok dondurma odaları ile sanayi tipi derin dondurucular üreten bir şirkettir. Şirket, 10 yılı aşkın süredir St. Petersburg'da faaliyet gösteren "AleksProm" firmasının iştirakidir. Firma; kafe, restoran, pastane ve gıda üretim tesisleri için modern soğutma çözümleri geliştirirken, ürünlerine teknik servis desteği sağladığını bildirmektedir.

OsOO DSKA Engineering, <https://dska.kg/>

2013 yılında Bişkek'te kurulmuş olup Kırgızistan'da mühendislik ve inşaat alanında faaliyet gösteren EPC (engineering, procurement and construction) firmalarından biridir. Şirket, özellikle metal karkas teknolojisi kullanarak hızlı, dayanıklı ve enerji verimli yapıların tasarım ve inşasında uzmanlaşmış olup; projelendirme, üretim, montaj ve anahtar teslim uygulamaları kapsayan tam entegre hizmetler sunmaktadır. Şirket, geniş açıklıklı çelik yapılar, endüstriyel tesisler ve tarım-gıda depolama alanları gibi projelerde kullanılan yüksek izolasyonlu ve hızlı kurulabilir yapı sistemleri geliştirmektedir. Şirketin kendi üretimi olan galvanizli çelik profiller ve mühendislik çözümleri, soğuk hava depolarına yönelik ısı yalıtımı, hijyen, dayanıklılık ve enerji verimliliği gibi gereksinimlere hitap edebilmektedir.

1.3 Soğutma Ekipmanları Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Sektör temsilcilerinden edinilen bilgilere göre, toptan ve perakende satışlar esas itibariyle bu tarz satışları bir arada gerçekleştirebilen toptan – perakende satış mağazaları ve showrooamlarına sahip firmalar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu tür firmalar hem showroom - ofis işlevi gören satış noktaları aracılığıyla faaliyet göstermekte; faaliyetin niteliğine göre hem doğrudan nihai tüketicilere perakende satışlar yapılmakta; hem de aracı satıcılar – tacirlere veya bayilere satışlar yapılabilmektedir.

Bu tür firmaların önemli bir kısmı özellikle Rusya gibi ülkelerde yerleşik üreticilerin / tacir firmaların temsilciliği / bayisi şeklinde faaliyet göstermekte; bununla birlikte muhtelif ülkelerden tedarik edilen ürünlerin de satışını gerçekleştirebilmektedir.

Söz konusu firmalar, başkent Bişkek'in yanı sıra ülkenin farklı bölgelerine de toptan veya perakende satışlar veya proje bazlı teslimatlar gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca bazı firmalar, satış sonrası teknik destek, montaj ve bakım hizmetleri de sunarak müşteri ilişkilerini güçlendirmektedir.

Diğer taraftan, perakende satış kanalında satışların belirli bir kesimi sektör ürünlerinin de yer aldığı alışveriş-ticaret merkezlerindeki mağazalar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Örnek olarak, Bişkek'te yer alan Taatan Alışveriş Merkezi, özellikle Çin'den ithal edilen ürünlerin yoğun olarak satıldığı önemli bir ticaret merkezidir. Bu AVM içerisinde Çin menşeli soğutma ekipmanlarının yoğunlukla satıldığı satış mağazaları bulunmaktadır. Söz konusu mağazalarda, genellikle tanınmış bir marka taşımayan, "isimsiz/markasız" olarak adlandırılan ürünler satılabilmektedir. Bu mağazalar daha çok fiyata duyarlı tüketici kesimine hitap eden bir nitelik arz etmektedir.

Bazı sektör temsilcilerinden alınan bilgilerde, ticari satışların coğrafi olarak esas itibariyle başkent Bişkek'te yoğunlaştığı; buradaki hacmin ülkenin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında daha fazla olduğu bildirilmektedir. Diğer taraftan, tarım ürünleri depolama, gıda işleme ve turizm yatırımlarının özellikle diğer bölgelerde de gerçekleştirildiği/planlandığı bilindiğinden (raporun ilerleyen bölümlerinde bu konuyla ilgili detaylı bilgi ve değerlendirmelere değinilmiştir) ; diğer bölgelerde de satış ve iş hacminde kayda değer artışlar yaşanabileceği mütalaa edilmektedir.

Sektör temsilcilerinden alınan bilgilere göre, sektörde “chiller” ürünlerinin toptan ve perakende ticareti yapılmamakta olup mezkur ürün grubuna ihtiyaç duyulması durumunda talep sahipleri tarafından muhtelif ülkelerdeki üretici/ihracatçılardan doğrudan temin edilebilmektedir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 Soğutma Ekipmanları Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

HS Kodu 8418 – Buzdolapları, Dondurucular ve Soğutma Ekipmanları | Miktar: Adet

2025 Yılı İthalatı – Dolar Değerine Göre İlk 10 Ülke Sıralaması (Ocak-Aralık 2025, Ön Veriler)

Sıra	Ülke	2025 Miktar (adet)	2025 Değer (bin USD)	2025 Pay (%)	2024 Değer (bin USD)
1	Rusya	84.546	91.054	68,0%	12.494
2	Çin	316.309	25.087	18,7%	16.105
3	Kazakistan	21.745	7.518	5,6%	5.691
4	Özbekistan	18.384	4.179	3,1%	3.470
5	Türkiye	6.495	3.813	2,8%	1.338
6	Çek Cumhuriyeti	66	670	0,5%	0
7	Tayland	1.846	637	0,5%	419
8	İtalya	23	317	0,2%	55
9	Ukrayna	61	248	0,2%	13
10	Almanya	159	119	0,1%	68
	İlk 10 Ülke Toplamı	449.634	133.642	99,8%	39.652
	GENEL TOPLAM (Tüm Ülkeler)		133.918	100,0%	40.341

Not: Değerler bin USD cinsindedir. Miktar birimi: adet. Kaynak: Kırgız Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi, Ocak-Aralık 2025 (ön veriler).

HS Kodu 8418 – Buzdolapları, Dondurucular ve Soğutma Ekipmanları | Miktar: Ton

2025 Yılı İthalatı – Dolar Değerine Göre İlk 10 Ülke Sıralaması (Ocak-Aralık 2025, Ön Veriler)

Sıra	Ülke	2025 Miktar (ton)	2025 Değer (bin USD)	2025 Pay (%)	2024 Değer (bin USD)
1	Rusya	151	8.597	60,9%	367
2	Çin	374	2.633	18,7%	2.097
3	İtalya	39	1.167	8,3%	186
4	Polonya	51	983	7,0%	15
5	Almanya	3	211	1,5%	14
6	Türkiye	10	116	0,8%	215
7	Çek Cumhuriyeti	3	101	0,7%	15
8	Özbekistan	11	88	0,6%	294
9	Kanada	1	78	0,6%	42
10	Kazakistan	4	53	0,4%	142
İlk 10 Ülke Toplamı		645	14.028	99,4%	3.387
GENEL TOPLAM (Tüm Ülkeler)			14.116	100,0%	3.562

Not: Değerler bin USD cinsindedir. Miktar birimi: ton. Kaynak: Kırgız Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi, Ocak-Aralık 2025 (ön veriler).

2.2 Soğutma Ekipmanları Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

2.3

HS Kodu 8418 – Buzdolapları, Dondurucular ve Soğutma Ekipmanları | Miktar: Adet

2025 Yılı İhracatı – Dolar Değerine Göre Ülke Sıralaması (Ocak-Aralık 2025, Ön Veriler)

Sıra	Ülke	2025 Miktar (adet)	2025 Değer (bin USD)	2025 Pay (%)	2024 Değer (bin USD)
1	Rusya	1.568	369	98,5%	57
2	Kazakistan	7	5	1,4%	24
3	Özbekistan	2	0	0,0%	0
4	Çin	1	0	0,0%	155
5	Fas	0	0	0,0%	0,05
Tüm 5 Ülke Toplamı		1.578	375	100,0%	236
GENEL TOPLAM (Tüm Ülkeler)			375	100,0%	236

Not: Değerler bin USD (bin dolar) cinsindedir. Miktar birimi: adet. Kaynak: Kırgız Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi, Ocak-Aralık 2025 (ön veriler).

HS Kodu 8418 – Buzdolapları, Dondurucular ve Soğutma Ekipmanları | Miktar: Ton

2025 Yılı İhracatı – Dolar Değerine Göre Ülke Sıralaması (Ocak-Aralık 2025, Ön Veriler)

Sıra	Ülke	2025 Miktar (ton)	2025 Değer (bin USD)	2025 Pay (%)	2024 Değer (bin USD)
1	Rusya	68	967	59,8%	341
2	Kazakistan	24	384	23,8%	263
3	Özbekistan	27	225	13,9%	38
4	Çin	3	30	1,9%	0
5	Japonya	0	6	0,4%	0
6	Namibya	0	6	0,3%	0
7	Polonya	0	0	0,0%	0
8	Türkiye	0	0	0,0%	0
9	Almanya	0	0	0,0%	0
Tüm 9 Ülke Toplamı		123	1.618	100,0%	642
GENEL TOPLAM (Tüm Ülkeler)		123	1.618	100,0%	642

Not: Değerler bin USD (bin dolar) cinsindedir. Miktar birimi: ton. Kaynak: Kırgız Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Komitesi, Ocak-Aralık 2025 (ön veriler).

2.4 Soğutma Ekipmanları Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler

Kırgızistan İthalatı – HS 8418 Alt Kodları					
2024 Yılı Dolar Değerine Göre Sıralama Kaynak: ITC Trade Map Birim: Bin ABD Doları					
Sıra	HS Kodu	Ürün Tanımı	2024 (bin USD)	Türkiye'den İthalat 2024 (bin USD)	Türkiye'den İthalat 2024 Pay (%)
1	8418.10	Kombine buzdolabı-dondurucular (ayrı dış kapılı veya çekmeceli)	19.036	183	0,96%
2	8418.30	Sandık tipi dondurucular, kapasite ≤ 800 litre	7.690	37	0,48%
3	8418.69	Soğutma ve dondurma ekipmanları (soğutma mobilyaları hariç)	2.602	191	7,34%
4	8418.40	Dik tip dondurucular, kapasite ≤ 900 litre	1.332	105	7,88%

Kaynak: ITC Trade Map

2.5 Soğutma Ekipmanları Sektöründe Ülkenin Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

Kırgızistan İhracatı – HS 8418 Alt Kodları					
2024 Yılı Dolar Değerine Göre Sıralama Kaynak: ITC Trade Map Birim: Bin ABD Doları					
Sıra	HS Kodu	Ürün Tanımı	2024 (bin USD)	Türkiye'ye İhracat 2024 (bin USD)	Türkiye'ye İhracat 2024 Pay (%)
1	8418.69	Soğutma ve dondurma ekipmanları (soğutma mobilyaları hariç)	286	0	0,0%
2	8418.10	Kombine buzdolabı-dondurucular (ayrı dış kapılı/çekmeceli)	33	0	0,0%
3	8418.30	Sandık tipi dondurucular, kapasite ≤ 800 litre	11	0	0,0%
4	8418.40	Dik tip dondurucular, kapasite ≤ 900 litre	0	0	0,0%

Kaynak: ITC Trade Map

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1 Sektörde Ülkemizin Kırgızistan'a İhracatı (1.000 \$)

HS Kod	Ürün tanımı	Türkiye'nin Kırgızistan'a ihracatı (Bin USD)			
		2022	2023	2024	2025
8418.69	Soğutma veya dondurma ekipmanları (soğutma ve dondurma mobilyaları hariç)	827	1.019	1.631	806
8418.10	Ayrı dış kapıları veya çekmeceleri olan veya bunların kombinasyonlarını içeren kombine buzdolabı-dondurucular.	418	733	564	678
8418.40	Dikey tipte, kapasitesi <= 900 litre olan derin dondurucular	96	185	157	121
8418.30	Sandık tipi derin dondurucular, kapasiteleri <= 800 litre	322	110	34	8

Kaynak: ITC Trade Map

3.2 Sektörde Ülkemizin Kırgızistan'a İhracatı (Miktar: ton)

HS Kod	Ürün tanımı	Türkiye'nin Kırgızistan'a ihracatı (Ton)			
		2022	2023	2024	2025
8418.10	Ayrı dış kapıları veya çekmeceleri olan veya bunların kombinasyonlarını içeren kombine buzdolabı-dondurucular.	107	114	48	69
8418.69	Soğutma veya dondurma ekipmanları (soğutma ve dondurma mobilyaları hariç)	51	48	87	54
8418.40	Dikey tipte, kapasitesi <= 900 litre olan derin dondurucular	13	17	10	9
8418.30	Sandık tipi derin dondurucular, kapasiteleri <= 800 litre	66	27	6	1

Kaynak: ITC Trade Map

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Hedef pazar belirlenirken, her bölgenin nüfus yapısı ekonomik yapısı, halkın alım gücü ve tüketim alışkanlıkları gibi hususların dikkate alınmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Soğutma sistemleri sektörü için hedef bölge ve şehir belirlenmesinde nüfus ve nüfus yoğunluğunun göz önünde bulundurulabilecek en önemli kriterlerden biri olduğu değerlendirilmektedir.

K.C. Ulusal İstatistik Komitesi verilerine göre, K.C.'nin daimi nüfusu 1 Ocak 2026 itibariyle 7 milyon 404 bin kişiye ulaşmıştır.

Kırgızistan Bölgelerine ve Şehirlerine Göre Nüfus (Bin kişi)

Bölge/Şehir	Nüfus
Kırgızistan	7.404,3
Oş Bölgesi	1.438,5
Celal Abad Bölgesi	1.379,9
Çüy Bölgesi	983,7
Batken Bölgesi	605,3
Issık Göl Bölgesi	554,3
Narın Bölgesi	316,2
Talas Bölgesi	282,9
Bişkek Şehri	1.358,6
Oş Şehri	484,9

K.C.'de 7 bölge, 31 şehir, 2 önemli büyük şehir, 40 reyon ve 235 köy bulunmaktadır. Bişkek şehri, ülkenin başkenti olup, 1 milyondan fazla nüfusuyla en büyük şehirdir. Ülkenin güney başkenti olarak bilinen ikinci büyük şehri Oş'ta 484,9 bin kişi yaşamaktadır. Nüfus sayısına göre, Oş, Celal Abad ve Çüy bölgeleri önde yer almakta olup, hedef bölgeler olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Alım gücü kriteri açısından incelendiğinde, Bişkek en yüksek satın alma kapasitesine sahip şehir konumundadır. Bunun yanı sıra, Oş da bölgesel ticaretin merkezi olması nedeniyle nispeten yüksek alım gücüne sahip olup hedef şehirler arasında yer almaktadır.

Özel olarak, endüstriyel soğutma ekipmanları pazarı temel tüketici kitlesi olan süpermarket zincirleri, HORECA işletmeleri, gıda işleme tesisleri, lojistik depolar, turizm tesisleri, okullar – hastaneler vb. kamu-sosyal kurumlar bakımından değerlendirilebilir. Bahse konu alanların büyük çoğunluğu bakımından Bişkek'in en önemli ve yoğun hedef pazar konumunda bulunduğu değerlendirilebilir. Oş şehri ise Kırgızistan'ın güney bölgesinin ticaret merkezi olması ve ayrıca son zamanlarda gelişen HORECA yatırımları dolayısıyla bir diğer hedef şehir olarak görülebilir.

Çüy Bölgesi, sanayi ve tarımsal üretim faaliyetleri nedeniyle soğuk hava deposu ve lojistik çözümler açısından yüksek potansiyele sahiptir. Çüy Bölgesi, Kırgızistan'ın ekonomik açıdan en gelişmiş ve en dinamik bölgelerinden biri olup, özellikle sanayi ve tarımsal üretim faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir merkez konumundadır. Özellikle süt ürünleri, et işleme, un ve unlu mamuller gibi gıda işleme fabrikaları ve üretim nispeten yaygındır. Bölgede yoğun tarımsal üretim ve gıda işleme faaliyetleri, özellikle soğuk hava depoları (meyve, sebze ve et saklama), süt ve süt ürünleri için soğutma zinciri çözümleri, lojistik depolama ve dağıtım merkezleri, toptan ve perakende ticaret zincirleri için endüstriyel soğutma ekipmanları için potansiyel arz eden bir bölge olarak değerlendirilmektedir.

Ülkenin ticari ve transit potansiyelinin değerlendirilmesi bakımından ticaret-lojistik merkezleri ve depolar; tarım ürünlerinin depolanması, işlenmesi ve ticareti bakımından da tarımsal endüstriyel kompleksler ve depolar son dönemde ülke ekonomisinin en önemli gündem konuları arasında yer almaktadır. Planlanan ve devam eden ticaret-lojistik merkezler, tarımsal endüstriyel kompleksler ve depolar bakımından hem fiilen gerçekleştirilen projelerin bulunduğu şehirler/bölgeler hem de potansiyel olarak bu projelerin uygulanabileceği şehirler/bölgeler, başta soğuk hava depolarına yönelik olanlar olmak üzere sektör ürünleri açısından hedef pazarları teşkil edebilecektir.

Celal-Abad, Çüy, Oş, Issık Göl ve Batken bölgeleri, özellikle meyve ve sebze üretiminin yoğunluğu ile öne çıkmakta olup, hasat sonrası ürünlerin korunması için soğuk hava depolarına olan ihtiyacın görece yüksek olduğu bölgelerdir.

Issık Göl bölgesi, Kırgızistan'ın en önemli turizm merkezi olarak öne çıkmaktadır. Yerel kaynaklarda yer alan bilgilere göre, bölgede çeşitli otel ve turistik tesis inşaatları planlanmakta veya başlatılmış durumdadır. Bahse konu projelerin, proje bazlı soğutma sistemleri tedariki açısından önemli iş fırsatları barındırabileceği mülhaza edilmektedir. Dolayısıyla, pazar potansiyellerinden istifade edilebilmesini teminen söz konusu turizm projelerinin takip edilmesinin ve ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde bilgi edinme amaçlı girişimlerde bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Mezkur proje bilgilerine ilişkin Müşavirliğimizce elde edilebilecek bilgiler Müşavirliğimiz iletişim kanalları aracılığıyla talep edilmesi halinde iletilebilecektir.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Kırgızistan soğutma ekipmanları sektöründeki üretici firmalara ilişkin bilgiler, “İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler” başlığı altında belirtilmiştir.

ARTO (Asya Bölgesel Ticaret Kuruluşu) OsOO (Limited Şirketi) <https://arto.kg/>

Kırgızistan’da özellikle HORECA sektörüne yönelik profesyonel ekipman tedariki alanında faaliyet gösteren bir şirkettir. 15 yılı aşkın süredir pazarda aktif olarak yer alan firma; restoran, kafe, otel, hastane, okul ve diğer sosyal kurumlara anahtar teslim ekipman çözümleri sunmaktadır. Şirket, Rusya, Almanya, İtalya, Türkiye ve ABD başta olmak üzere birçok ülkeden üreticilerle iş birliği yapmakta ve bu üreticilerin Kırgızistan’daki resmi temsilcileri arasında yer almaktadır. Ürün portföyü; endüstriyel mutfak ekipmanları, soğutma sistemleri, fırın ve pastacılık ekipmanları, çamaşırhane sistemleri, süpermarket ve depo ekipmanları ile yedek parça ve sarf malzemelerini kapsamaktadır. Ürün tedarikinin yanı sıra, proje tasarımı, teknik dokümantasyon hazırlanması, montaj ve devreye alma, personel eğitimi ile garanti ve satış sonrası servis hizmetleri de sunmaktadır. Şirket, özellikle ticari ve endüstriyel kullanım için nispeten geniş bir soğutma ekipmanı portföyü sunmakta olup soğuk hava depoları, endüstriyel soğutma odaları, buzdolabı ve derin dondurucu dolaplar, şok dondurma sistemleri, vitrin tipi soğutucular ve buz makineleri gibi çok çeşitli ürünleri müşterilerine sağlamaktadır. Firma, Bişkek’te ürün ve yedek parça deposuna sahiptir.

Trapeza OsOO (Limited Şirketi) <https://www.trapeza.kg/>

Trapeza, Rusya merkezli bir şirketin Kırgızistan’daki resmi temsilciliği ve bölgesel ofisi olarak faaliyet göstermektedir. Şirket, Rusya’da kurulan geniş bir HoReCa ekipman ve tedarik ağına entegre olup, bu grubun ürün ve hizmetlerini Kırgızistan pazarına sunmaktadır. Bu kapsamda Trapeza, Rusya’daki üretici ve tedarikçilerden sağlanan profesyonel mutfak ekipmanları, gıda hammaddeleri ve işletme çözümlerinin yerel distribütörlüğünü üstlenmekte; aynı zamanda satış, kurulum ve teknik servis hizmetlerini de yerinde sağlamaktadır. Grup yapısı sayesinde Rusya ve diğer ülkelerdeki üretim ve lojistik altyapısından yararlanan şirket, Kırgızistan’da özellikle restoran, kafe, fast-food işletmeleri gibi yiyecek-içecek sektörüne yönelik ekipman ve teknik çözümler sunan firmalardan biridir.

Torgoviy Dom Pişevıye Tehnologii OsOO (Limited Şirketi) <https://zavod-pt.kg/>

Rusya merkezli “Pişevıye Tehnologii” (Gıda Teknolojileri) ticari-sanayi grubunun yerel temsilciliği olarak çalışan bir şirkettir. Şirket, restoranlar, kafeler, kantinler, mağazalar ve diğer toplu tüketim işletmeleri için mutfak ve ticari ekipmanların tedariki, proje tasarımı ve teknik servis hizmetleri sunmaktadır. Ürün portföyünde ısıtma, soğutma, elektromekanik ekipmanlar, mutfak mobilyaları, servis gereçleri ve otomasyon sistemleri gibi geniş bir yelpaze bulunmakta olup, hem kendi üretimi hem de Rusya, Avrupa ve Çin gibi ölkelerden temin edilen ürünleri müşteriilere sunmaktadır. Kırgızistan’da HoReCa sektörünün tedarikçilerinden biri olarak konumlanan firma, mühendislik desteği ve anahtar teslim proje çözümleri de sunabilmektedir.

Holod kg OsOO (Limited Şirketi)

<https://www.holod.kg/>

Holod Trade OsOO (Limited Şirketi)

https://www.instagram.com/holodtrade_kg

Ice Land OsOO (Limited Şirketi)

<https://icelandexpert.online/>

OsOO Kolgu

<https://www.instagram.com/kolgu.kg>

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

Sektör ürünleri üreticileri ve tedarikçilerine yönelik bir STK bulunmamakla birlikte; önde gelen kullanıcı sektörlerden biri olan HORECA sektörüne yönelik HORECA-PLUS Derneği faaliyet göstermektedir.

HORECA-PLUS Derneği <https://www.instagram.com/horecaplus.kg/>

Kırgızistan’da otel, restoran ve kafe sektörünü (HoReCa) bir araya getiren, sektörel gelişimi desteklemeye yönelik faaliyetler yürüten bir dernek olarak öne çıkmaktadır. Derneğin 100den fazla üyesi bulunmakta ve sektör temsilcileri, işletme sahipleri ve uzmanları buluşturarak bilgi paylaşımı, eğitim ve iş birliği ortamı oluşturmaktadır. Bu kapsamda, dernek tarafından düzenlenen HoReCa Summit gibi etkinlikler, restoran ve otel yöneticileri ile uluslararası uzmanları bir araya getirerek sektörün güncel sorunları, yönetim yaklaşımları ve yeni teknolojiler üzerine tartışma ve deneyim paylaşımı imkânı sunmaktadır. HoReCa Plus Derneği ayrıca, özellikle sürdürülebilirlik, yeşil dönüşüm ve işletme verimliliği gibi konulara odaklanan programlar ve paneller organize ederek, Kırgızistan’daki konaklama ve yeme-içme sektörünün gelişimine katkıda bulunmaktadır. Eğitim, danışmanlık, teknik destek ve finansmana erişim gibi alanlarda paydaşları bir araya getiren platform, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. HoReCa Plus Derneği ayrıca sektörde kaliteyi ve başarıyı teşvik etmek amacıyla “HoReCa Awards” gibi ödül programları da düzenlemektedir.

Kırgızistan Tarım-Sanayi Kompleksi Geliştirme Derneği <https://agroprom.kg/>

Kırgızistan’da tarım ve sanayi sektörlerinin entegre gelişimini desteklemek amacıyla kurulmuş bir tüzel kişilikler birliğidir. Dernek, tarımsal üretimden gıda işleme ve pazarlamaya kadar muhtelif değer zincirlerinde faaliyet gösteren işletmeleri bir araya getirerek sektörün sürdürülebilir büyümesine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca devlet kurumları ve özel sektör arasında iş birliğini güçlendirmek, yatırım ortamını iyileştirmek ve modern tarım teknolojilerinin uygulanmasını teşvik etmek amacıyla çalışmalar yürütür.

Kırgızistan Tarımda Rekabetedebilirlik Merkezi info@agromarket.kg

Özellikle uluslararası kalkınma ve finansman kuruluşlarının projeleri mezkur Merkez aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir.

Kırgız Cumhuriyeti Balıkçılık Derneği

info@fish.kg; oleg@fish.kg

Kırgızistan Eczacılar Birliği

<https://pharmunion.kg/>

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

İthalatçılar hakkında doğrudan bilgi alınabilecek açık kaynaklar bulunmamaktadır. Esas itibarıyla, ülke iş dünyasında firma kurumsal web sitesine sahip olma oranının nispeten düşük olduğu gözlenmektedir; bahse konu husus belirli durumlarda bilgi kaynaklarına ulaşmada güçlükler doğurabilmektedir.

Genel olarak soğutma sistemleri üretimi ve satışı alanında faaliyet gösteren şirketlerin bilgileri temel olarak, “İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler” ve “Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı” başlıkları altında yer alan firmalar, aynı zamanda sektör ürünlerinin farklı ülkelerden teminini gerçekleştirebilen firmalar olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca, sektör ürünlerinin muhtemel kullanıcı sektörlerindeki işletmelere yönelik genel nitelikli bilgi kaynakları aşağıda yer almaktadır:

İçecek su üretimi ve tedariki: <https://yellowpages.akipress.org/cats:200/>

Yağ ve tereyağı üretimi ve tedariki: <https://yellowpages.akipress.org/cats:302/>

Süt ve süt ürünleri üretimi ve tedariki: <https://yellowpages.akipress.org/cats:298/>

Et ve et ürünleri üretimi ve tedariki: <https://yellowpages.akipress.org/cats:294/>

Tarım ürünleri toplama ve depolama: <https://yellowpages.akipress.org/cats:288/>

Gıda ürünleri üretimi ve tedariki: <https://yellowpages.akipress.org/cats:201/>

Meyve suyu üretimi ve tedariki: <https://yellowpages.akipress.org/cats:303/>

Pastacılık ve hazır gıda işleme: <https://yellowpages.akipress.org/cats:202/>

Gıda ürünleri dağıtımı, toptan ve perakende satışı: <https://yellowpages.akipress.org/cats:236/>

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Dış ticarete konu ürünlerin Kırgızistan'ın üyesi olduğu Avrasya Ekonomik Birliği'nin teknik düzenlemeleri ve standartları ile belirlenen güvenlik ve kalite gerekliliklerine uygunluğunun teyit edilmesine yönelik ürün belgelendirme süreci, ürünün çeşidi ve kullanımına **göre zorunlu veya ihtiyari** olarak düzenlenmektedir. “Standardizasyon” Hakkında K.C. Kanunu ile “Teknik Düzenlemeler” Hakkında K.C. Kanunu hükümleri uyarınca, **zorunlu ürün belgelendirmesi**, insan sağlığı ve hayatı, mülkiyet ve çevre için potansiyel tehlike oluşturabilecek ürünler için uygulanmaktadır. Bu işlem ilgili ürünlerin piyasaya arzı ve satışı için zorunludur. Zorunlu belgelendirmeye tabi ürünlerin listesi, Avrasya Ekonomik Birliği teknik düzenlemeleri kapsamında belirlenmektedir. **İhtiyari (gönüllü) belgelendirme**, zorunlu olmayan belirli kalite standartlarına ürünün uygunluğunun teyit edilmesi amacıyla, üretici veya tedarikçi tarafından kendi isteğiyle gerçekleştirilmektedir. Belgelendirme süreci, Avrasya Ekonomik Birliği üyesi bir devlette akredite edilmiş bir belgelendirme kuruluşuna başvuru yapılması, gerekli belgelerin sunulması, akredite bir laboratuvarında ürünlerin test edilerek denetlenmesi ve uygunluk belgesinin düzenlenmesi aşamalarını kapsamaktadır.

8418 tarife pozisyonundaki mallar için, ürünün özelliklerine bağlı olarak aşağıdaki teknik düzenlemeler uygulanmaktadır:

- . TR TS 004/2011 “Alçak gerilim ekipmanlarının güvenliği hakkında” (elektrikle çalışıyorsa),
- . TR TS 010/2011 “Makine ve ekipmanların güvenliği hakkında” (endüstriyel ekipmanlar için),
- . TR TS 020/2011 “Teknik araçların elektromanyetik uyumluluğu hakkında”.

Üçüncü ülkelerden ithal edilen mallar için, Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Kanunu'nun 108. maddesi uyarınca, gümrük beyannamesinde belirtilen bilgileri doğrulayan belgelerin ibrazı gerekmektedir.

4.4 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

Sektör ürünlerinin doğrudan sergilenme imkanı sağlayan bir fuar olmamakla birlikte; HORECA alanında muhtelif etkinlikler düzenlenmekte olup ilgili firmalarımızın soğutma ekipmanı ürünlerini mezkur etkinliklere dahil etme ve tanıtım yapmayı değerlendirmelerinin faydalı olabileceği mütalaa edilmektedir.

4.5 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Hali hazırda sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyeti bilgileri söz konusu olmamakla birlikte, geçtiğimiz yıllarda (örn. 2023, 2024) ülkemiz bazı ihracatçı Birlikleri tarafından muhtelif sektörlerle yönelik sektörel ticaret heyeti, genel ticaret heyeti ve B2B etkinlikleri gerçekleştirilmiştir.

Bu minvalde, ülkemiz İhracatçı Birlikleri, Sanayi-Ticaret Odaları vb. organizatörlüğünde mezkur heyet programlarının tertip edilmesinin Kırgızistan ihraç pazarı potansiyellerinin değerlendirilmesi bakımından önemli düzeyde faydalı olabileceği mütalaa edilmektedir.

4.6 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Sektörü ürünlerine ilişkin alım ilanlarının da yer aldığı gözlemlenen ihaleler,

<http://zakupki.gov.kg/popp/>

<https://zakupki.okmot.kg/popp/>

<http://www.donors.kg/ru/ob-yavleniya>

<http://procurement.kg/>

<https://www.rkdf.org/category/tendery-i-zakupki/>

gibi web sitelerinden takip edilebilmektedir.

İlaveten, ülkeye ait alım-satım talepleri, iş birliği ve ihale bilgileri gibi güncel ticari fırsatları Bakanlığımıza ait Dış Talepler Bülteninden (<https://distalep.ticaret.gov.tr/giris/?next=/>) takip edilebilir.

Benzer şekilde, ülkede ilgili sektörde gündeme gelen güncel gelişmeler, planlanan proje, program ve etkinliklere ilişkin bilgiler Ticaret Bakanlığı'nın Ticaret Müşavirliklerimizden Bloğu'nda (<https://dtybs.ticaret.gov.tr/blog/?page=1>) yer alabilmektedir. Mezkur Blog içerisinde ülke bazlı filtreleme yapılabilmektedir.

Ülkede yerleşik kurum ve firmalar ile iletişimin genellikle Kırgızca/Rusça dillerinde sağlandığı hususunun dikkate alınmasında fayda görülmektedir. Firmalarımızın başvuru yapmadan önce katılım koşulları ve başvuru yeterliliklerine ilişkin ilgili Kurumdan bilgi almalarında yarar görülmektedir.

4.7 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Ülkemiz ile Kırgızistan arasında tarife tercihlerine ilişkin olarak özellikle ihracatçılarımız açısından gümrük vergilerinin indirimi/muafiyetini öngören bir anlaşma (STA, Tercihli Ticaret Anlaşması gibi) bulunmamaktadır.

Kırgızistan'ın Diğer Ülkelerle Ticari Ve Ekonomik İlişkilerinde Uyguladığı Ticaret Rejimleri:

- En Çok Kayrılan Ülke
- Serbest Ticaret Rejimi
- Avrasya Ekonomik Birliği
- Tercihli Ticaret Rejimi

Dünya Ticaret Örgütü En Çok Kayrılan Ülke Kuralı

K.C. 1998 yılında BDT ülkeleri arasında Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üye olan ilk ülke olmuştur. DTÖ anlaşması çerçevesinde Kırgız mallarının DTÖ üyesi ülkelere ihracatında En Çok Kayrılan Ülke Kuralı (MFN) uygulanmaktadır. Kırgızistan'ın DTÖ'ye katılımı, dünyadaki diğer ülkelerle olan ticaret hacminin artmasını sağlamış, ticaret yapılan ülkelerin coğrafi dağılımını önemli ölçüde genişletmiş, özellikle MFN rejimi uygulanan ülkeler ile yapılan ticaretin hacmi artmıştır. Hâlihazırda, MFN'nin sağlandığı ülkelerle yapılan ticarete, Avrasya Ekonomik Birliği Ortak Gümrük Kanunu'nda belirlenen tarife oranları geçerlidir.

Serbest ticaret rejimi:

Serbest ticaret rejimi, yapılan uluslararası anlaşmalar gereğince, karşılıklı ticarete gümrük vergilerinin ve miktar kısıtlamalarının kaldırılmasını öngörmektedir.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Bağımsız Devletler Topluluğu'na (BDT) üye ülkelerle ekonomik işbirliğine devam edilmesi Kırgızistan'ın dış politikasının önemli yönlerinden biri olmuştur. Bu kapsamda, K.C., BDT bünyesinde imzalanan 15 Nisan 1994 tarihli "Serbest Ticaret Bölgesinin Kurulmasına İlişkin Anlaşma"ya taraf olmuştur.

Ayrıca, Kırgızistan aşağıdaki ülkeler ile ikili Serbest Ticaret Anlaşmaları yapmıştır: Rusya, Kazakistan, Ermenistan, Moldova, Ukrayna, Özbekistan, Beyaz Rusya, Tacikistan, Azerbaycan.

Bağımsızlığı yeni kazanan Kırgızistan için söz konusu anlaşmalar Birliğin diğer ülkeleri ile ticari bağlarının kopmasını önlemede önemli bir rol oynamıştır. Ancak, söz konusu geçiş döneminde temel ticaret politikalarının koordinasyonu alanında yaşanan güçlükler nedeniyle zamanla BDT ülkelerinin ticaret rejimleri arasında farklılaşmaların ortaya çıktığı gözlenmiştir. Bu çerçevede, 18 Ekim 2011 tarihinde Ermenistan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan ve Ukrayna'nın katılımı ile "BDT Ülkeleri Serbest Ticaret Bölgesi Anlaşması" akdedilmiş; mezkur Anlaşma, 20 Eylül 2012'de yürürlüğe girmiştir. Özbekistan ayrı bir Protokol ile (31 Mayıs 2013) Anlaşmaya taraf olmuştur.

Mezkur Anlaşmanın kabul edilmesiyle, taraf ülkeler arasında mevcut olan 15 Nisan 1994 tarihli "Serbest Ticaret Bölgesi Kurulmasına İlişkin Anlaşmanın" ve ikili anlaşmaların geçerliliği hususu gündeme gelmiştir.

Ancak, Gürcistan ve Türkmenistan'ın yeni Anlaşmaya (18 Ekim 2011 tarihli) taraf olmadığı gerçeğini dikkate alarak Kırgızistan, bu ülkelerle ticaret ilişkilerini 15 Nisan 1994 tarihli "Serbest Ticaret Bölgesinin Kurulmasına İlişkin Anlaşma" kapsamında yürütmeye devam etmektedir.

Benzer şekilde, Azerbaycan'ın da yeni Anlaşmaya (18 Ekim 2011 tarihli) taraf olmaması nedeniyle, Azerbaycan ile 12 Ocak 2004 tarihinde yapılan ikili Serbest Ticaret Anlaşması kapsamında ticaret ilişkileri yürütülmektedir.

Avrasya Ekonomik Birliği

12 Ağustos 2015 tarihi itibarıyla K.C. Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye olmuştur. Söz konusu üyelik ile Kırgızistan için 180 milyon kişilik bir pazarın açılması, ülkenin yatırım cazibesinin artırılması, özellikle tekstil ve tarım sektörlerinin rekabet gücünün arttırılması ve ihracatın geliştirilmesi amaçlanmıştır. Kırgızistan nispeten kısa bir sürede Birliğe üye olma sürecinde ortaya konulan yol haritasındaki hedeflere ulaşmada belirli adımlar atmış; ulusal mevzuatın Avrasya Ekonomik Birliği hukuki düzenlemelerine uyumlu hale getirilmesi, gümrük altyapısının iyileştirilmesi ve kontrol noktalarının donatılması gibi büyük ölçekli çalışmalar başlatılmıştır.

29 Mayıs 2014 tarihli Avrasya Ekonomik Birliği Hakkında Anlaşma'nın 35 inci maddesi gereğince, üçüncü ülkeler ile ticarete serbest ticaret rejimi, mezkûr anlaşmanın 102 nci maddesi dikkate alınarak Avrasya Ekonomik Birliği'nin uluslararası anlaşmaları çerçevesinde belirlenmektedir. Anlaşmanın 102 nci maddesi ise, üçüncü ülkeler tanınacak tercihli tarife imtiyazlarının ancak ya 1 Ocak 2015 tarihinden önce üye devletlerin üçüncü ülkelerle münferiden akdettiği anlaşmalar çerçevesinde ya da tüm üye devletler tarafından sonuçlandırılan bir uluslararası anlaşma çerçevesinde mümkün olabileceğini hüküm altına almaktadır.

Avrasya Ekonomik Birliği tarafından akdedilen Serbest Ticaret Anlaşmaları aşağıdaki gibidir:

- Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti (5 Ekim 2016)
- Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) (25 Ekim 2019)
- Singapur Cumhuriyeti (İmza tarihi: 1 Ekim 2019, henüz yürürlüğe girmedir.))
- Sırbistan Cumhuriyeti (10 Temmuz 2021)
- İran İslam Cumhuriyeti (15 Mayıs 2025)
- Birleşik Arap Emirlikleri – Ekonomik Ortaklık Anlaşması (İmza tarihi: 27 Haziran 2025, henüz yürürlüğe girmedir.)

Hâlihazırda Serbest Ticaret Anlaşması yapılmasının hazırlık aşamasında olan ülkeler: Hindistan, Mısır ve Endonezya.

İlgili Anlaşmalara ilişkin daha detaylı bilgiler, <https://eec.eaeunion.org/comission/departement/dotp/torgovye-soglasheniya/> internet adresinde yer almaktadır.

Tercihli Ticaret Rejimi

Avrasya Ekonomik Birliği çerçevesinde, Avrasya Ekonomik Birliği gümrük sınırlarında gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin ekonomik kalkınmasına destek sağlamak amacıyla Avrasya Ekonomik Birliği'nin ortak tercihli tarife sistemi uygulanmaktadır.

29 Mayıs 2014 tarihli Avrasya Ekonomik Birliği Hakkında Anlaşma'nın 45 inci maddesi gereğince, tercihli tarifeleri kullanan ülkelerin listesi ve tercihli gümrük tarifeleri uygulanan malların listesi Avrasya Ekonomik Birliği Komisyonu tarafından belirlenmektedir. Gelişmekte ve az gelişmiş ülkeler için uygulanan tercihli gümrük tarifeleri listesi <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/catr/ttr/Pages/preferences.aspx> internet adresinden temin edilebilir.

4.8 Sektörde Teknik Düzenlemeler ve Standartlar

8418 gümrük tarife pozisyonundaki mallar için, ürünün özelliklerine bağlı olarak aşağıdaki teknik düzenlemeler uygulanmaktadır:

- . TR TS 004/2011 “Alçak gerilim ekipmanlarının güvenliği hakkında” (elektrikle çalışıyorsa) <https://eec.eaeunion.org/upload/medialibrary/269/TR-TS-Downvolt.pdf>
- . TR TS 010/2011 “Makine ve ekipmanların güvenliği hakkında” (endüstriyel ekipmanlar için) https://eec.eaeunion.org/upload/medialibrary/536/P_823_1.pdf
- . TR TS 020/2011 “Teknik araçların elektromanyetik uyumluluğu hakkında” <https://eec.eaeunion.org/upload/medialibrary/1ab/TehReg-TS-EMS.pdf>

Soğutma ekipmanları ürünlerinin söz konusu teknik düzenleme ve bu ürünlere uygulanabilir diğer Gümrük Birliği teknik düzenlemelerine uygunluğunun değerlendirilmesi (onaylanması), **uygunluk onayı (uygunluk belgesi veya beyanı)** ve **devlet kontrolü (denetimi)** yoluyla gerçekleştirilir.

Uygunluk beyanı ve uygunluk belgesi, söz konusu belgelerin geçerlilik süresi boyunca Gümrük Birliği'nin ortak gümrük bölgesinde dolaşıma sokulan soğutma sistemleri ürünlerine ilişkin olarak Gümrük Birliği'nin ortak gümrük bölgesinde ve ürünlerin her bir birimine ilişkin olarak kullanım ömrü boyunca geçerlidir.

Soğutma ekipmanlarının Gümrük Birliği teknik düzenlemelerinin gerekliliklerine uygunluğunun teyidi, ilgili akreditasyon kapsamına sahip belgelendirme kuruluşları tarafından gerçekleştirilir. İlgili belgelendirme kuruluşları ile ilgili bilgiler <https://tech.eaeunion.org/tech/ru/registers/36> linkinden temin edilebilmektedir.

Soğutma ekipmanının uygunluğunun teyidi, güvenliğinin ve kalitesinin değerlendirilmesini içerir. Belgelendirme testleri şunları içerir: elektrik çarpmasına karşı koruma seviyesi; yüksek sıcaklıklar, radyasyon, aşırı yükler ve toksik maddelere maruz kalma ile ilgili kabul edilemez risklerin bulunmaması; dış etkilere karşı aşınma direnci ve yapısal dayanıklılık derecesi. Genel olarak, soğutma ekipmanları, uygun kullanım ve bakım ile hem normal koşullar altında hem de kaza veya arıza durumunda güvenli bir şekilde çalışacak şekilde tasarlanmalı ve üretilmelidir.

Soğutma sistemlerine yönelik standartlara ilişkin daha kapsamlı bilgiler için Kırgızstandard'ın Teknik Düzenlemeler ve Standartlar Ulusal Bilgi Fonu'na başvurulması gerekmektedir. Fon'un tüm ilgili taraflara standartlara ilişkin yürürlükteki belgeleri, onaylanmış Fiyat Listesi doğrultusunda, ücretli olarak sunulmaktadır. Fon'un iletişim bilgileri: Tel.: +996 312 62 58 10.

Kırgızistan’da uygulanan standartlar ve teknik düzenlemeler alanında belgelerin kurumsal olarak düzenlenmesi ve bir arada toplanması ve kamuya açık olması amacıyla Ulusal Teknik Düzenlemeler ve Standartlar Bilgi Fonu oluşturulmuştur. Bu bağlamda, Ulusal Teknik Düzenlemeler ve Standartlar Bilgi Fonu’na ilişkin bilgiler <https://www.nism.gov.kg/ru/activity/2/sub-activity/10> web adresinde; yıllar itibarıyla geçerli uluslararası standartların listeleri <https://www.nism.gov.kg/freepages/6> web adresinde yer almaktadır.

4.9 Sektörde Etiketleme

Kırgız Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu’nun 18 Ekim 2022 tarihli ve 570 sayılı Kararı ile, ülkede bazı malların zorunlu dijital işaretleme (markalama) kapsamında olduğu belirlenmiştir. Bu mallar arasında tütün ürünleri, alkol, süt ürünleri, paketlenmiş su, giyim, ayakkabı, tekstil ürünleri, parfümeri, fotoğraf makineleri ve lastikler yer almaktadır.

4.10 Sektörde Ambalajlama

Avrasya Ekonomik Birliği’nin “Ambalaj güvenliği hakkında” TR TS 005/2011 Teknik Düzenlemesi uyarınca, tüm ambalaj türleri için zorunlu güvenlik gereklilikleri belirlenmiştir. Bu gereklilikler; mekanik dayanıklılık, sızdırmazlık, hijyenik güvenlik ve içerik ile malzemelerin etkileşimsizliği gibi unsurları kapsar. Ambalaj ayrıca insan sağlığını ve çevreyi koruyacak şekilde güvenli olmalıdır

4.11 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

Kırgızistan - Türkiye arası mesafe yaklaşık olarak 4.672 km’dir. Türkiye’den Kırgızistan’a ürün taşımacılığında en fazla tercih edilen taşıma modunun karayolu olduğu değerlendirilmektedir. Karayolu yük taşımacılığında genel olarak aşağıdaki güzergahlar kullanılmaktadır:

- Türkiye-Gürcistan-Rusya-Kazakistan-Orta Asya karayolu
- Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Kazakistan-Orta Asya karayolu
- Türkiye-İran-Türkmenistan-Özbekistan-Orta Asya karayolu

Türkiye-Gürcistan-Rusya-Kazakistan-Orta Asya karayolu güzergâhı karayolu ile ulaşım için yaygın kullanılan güzergâhlardan birisidir. Ancak, nakliyecilerin çoğunun bu rotayı seçmeleri nedeniyle Gürcistan ve Rusya sınırlarında görece uzun ve maliyetli bekleme süreleri ile karşılaşılabilir. Lojistik firmalarından edinilen bilgilere göre, nakliye araçları Türkiye-Gürcistan Sarp sınır kapısında 1 hafta; Gürcistan-Rusya arası Lars sınır kapısında ise 16 gün ila 1 ay arasında bekleyebilmektedir. İlave olarak, kış döneminde iklim ve yol koşullarındaki zorluklar bu güzergâhın elverişliliğini azaltmaktadır. Ayrıca, Rusya-Ukrayna çatışmasından kaynaklı etmenler de bu rotayı riskli hale getirmektedir. Nakliye süresi ortalama yaklaşık 10-14 gün sürebilmektedir.

Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Kazakistan-Orta Asya karayolu güzergâhında, lojistik firmalarının tercihlerinde motivasyon azaltıcı en temel unsurun özellikle Hazar geçişlerinde geçiş ücretlerinin görece yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Nakliye süresi ortalama yaklaşık 12-16 gün sürebilmektedir. Güzergâhta gemi söz konusu olması durumunda ileriye doğru değişiklikler söz konusu olabilmektedir.

Türkiye-İran-Türkmenistan-Özbekistan-Orta Asya karayolu güzergâhında taşımacılık 13-20 gün sürebilmektedir.

Türkiye'den Kırgızistan'a ürün taşımacılığında ayrıca havayolu kargo imkanları da bulunmaktadır. Bununla birlikte, mezkur taşıma modunun karayolu taşımacılığına göre nispeten daha maliyetli olması nedeniyle, özellikle hız ve teslim süresinin kısalığının gerekli olduğu durumlarda daha fazla tercih edilebildiği gözlenmektedir.

Demiryolu taşımacılığında ise, Kapıköy (Türkiye) – İran – Serahs veya Akyayla (Türkmenistan) – Farab (Türkmenistan) – Özbekistan – Karasu (Özbekistan) – Oş (Kırgızistan) güzergâhının kullanılabildiği öğrenilmiştir. Mezkûr güzergâhta Kırgızistan yönüne doğru taşımalarda, Bağımsız Devletler Topluluğu coğrafyasına geçildiğinde Türkmenistan'dan başlayarak demiryolu hat genişliği farklılaşmakta; Türkmenistan'da vagon değişimi gerçekleştirilmektedir.

4.12 Dağıtım Kanalları

Kırgızistan endüstriyel soğutma pazarında ürün ticaretinde aşağıdaki gibi çeşitli dağıtım kanalları kullanılmaktadır:

- **Üretimden doğrudan satış:** Yerel üreticiler tarafından üretilen / montajı yapılan belirli seviyedeki teknolojiye sahip soğutma sistem ürünlerinin doğrudan nihai tüketicilere tedariki pazardaki satış kanallarından birini teşkil etmektedir. Söz konusu satış kanalı genellikle 2 şekilde tezahür etmektedir:

1) Sipariş üzerine özel üretim: Özel sipariş üzerinden satış, üretimden satışların en yaygın kullanılan dağıtım kanalıdır. Özel sipariş için genellikle özellikle otel, restoran, gıda işleme fabrikaları, soğutma depoları ve kamu kurumları (okul, sağlık kurumları v.b) talepte bulunmaktadır. Özel siparişler genellikle standart dışı plan ve tasarımı; alıcıların özel bir tercihlerinin olması ve fiyatların görece daha uygun olabilmesi dolayısıyla rağbet görebilmektedir.

Sipariş üzerine üretim, kurumsal büyük üreticilerden ziyade genellikle atölye tarzındaki KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Nispeten az sayıda çalışan ile Çin, Türkiye, İtalya gibi ülkelerden aksam-parçalar ve hammadde tedariki yapılmakta ve üretim malzemeleri belirli makineler kullanılarak işlenmekte ve sipariş yerinde montaj işlemleri gerçekleştirilmektedir.

2) Proje temelli satışlar: Proje temelli satışlar esas itibarıyla sipariş üzerine satışa benzemek ile birlikte daha büyük projeler için uygulanan satış kanalıdır. Soğutma ekipmanları sektöründe ticaret-lojistik merkezleri, tarım-endüstriyel merkezler ve depolar, ilaç depoları, otel, restoran, okul ve sağlık kurumu gibi ticari ve kurumsal müşterilere yönelik yapılan proje bazlı ve toplu alımları kapsayan bir satış modelidir. Bu kanalda satışlar genellikle özel tasarım, ölçü ve malzeme taleplerine göre özelleştirilmiş ürünler üzerinden gerçekleştirilir. Ülkede üstyapı modernizasyonu ihtiyacı, tarım ürünlerinin depolanması ve soğuk zincir sistemlerin gelişmesi, gelişen turizm, otelcilik, kafe-restoran sektörü ile birlikte bu sektörlerde ve büyük kamu yatırımlarında sözleşmeye dayalı projeler temelli satış kanalı giderek daha çok tercih edilebilmektedir. Bu satış kanalında genellikle, tasarım, EPC ve inşaat şirketleri ile işbirliği yapılarak proje yatırımcılarına tedarik sağlanmaktadır.

- **Toptan ve perakende satışlar:** Sektör temsilcilerinden edinilen bilgilere göre dağıtım kanalları arasında toptan satıcılar - perakende mağazalar önemli bir yer tutmaktadır. Sektördeki önde gelen firmalar tarafından genellikle bu kanal vasıtasıyla satışlar gerçekleştirilmektedir. Bu tür firmalar hem showroom - ofis işlevi gören satış noktaları aracılığıyla faaliyet göstermekte; faaliyetin niteliğine göre hem doğrudan nihai tüketicilere perakende satışlar yapılmakta; hem de aracı satıcılar – tacirlere satışlar yapılabilmektedir. Söz konusu showroamlar, müşterilere ürünleri yerinde inceleme, teknik özellikler hakkında detaylı bilgi alma ve ihtiyaçlarına uygun çözümleri değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Bahse konu türdeki firmaların önemli bir kısmı özellikle Rusya gibi ülkelerde yerleşik üreticilerin / tacir firmaların temsilciliği / bayisi şeklinde faaliyet göstermekte; bununla birlikte muhtelif ülkelerden tedarik edilen ürünlerin de satışını gerçekleştirebilmektedir.

Söz konusu firmalar, yalnızca başkent Bişkek ile sınırlı kalmayıp, ülkenin farklı bölgelerinden gelen talepleri de karşılayacak şekilde organize olmuşlardır. Bu kapsamda, showroom ve ofisler üzerinden doğrudan satış yapılabildiği gibi, sipariş üzerine tedarik ve teslimat süreçleri de yürütülmektedir. Ayrıca bazı firmalar, satış sonrası teknik destek, montaj ve bakım hizmetleri de sunarak müşteri ilişkilerini güçlendirmektedir.

Sektördeki bazı firmalar, standart nitelikteki ürünleri yüksek hacimde depolamaktan ziyade tüketici ihtiyaçlarını yerinde tespit edip tercih ve teknik özelliklere göre özel sipariş usulü tedarikler gerçekleştirilmektedir.

Bişkek'te yer alan **Taatan Alışveriş Merkezi**, Çin'den ithal edilen ürünlerin yoğun olarak satıldığı önemli bir ticaret merkezidir. Bu AVM içerisinde Çin menşeli soğutma ekipmanlarının yoğunlukla satıldığı satış mağazaları bulunmaktadır. Söz konusu mağazalarda, genellikle tanınmış bir marka taşımayan, "isimsiz/markasız" olarak adlandırılan ürünler satılabilmektedir. Bu satış kanalı, esas itibariyle standart nitelikler ve fiyat aralığına sahip ürünlerin yüksek hacimde stoklanıp satışının gerçekleştirilebildiği bir görünüm arz edebilmektedir. Bu ürünler, geniş bir fiyat aralığında sunulmaktadır. Sektör temsilcilerinden alınan bilgilere göre, kalite düzeyi ürün bazında değişiklik gösterse de, bu tür soğutma ekipmanları genellikle kısa vadeli kullanım ya da düşük bütçeli ihtiyaçlar için tercih edilmektedir. Ürünlerin marka bilinirliği ve garanti hizmetleri seviyesindeki yetersizlikler gibi unsurlar nedeniyle bu ürünlerin orta-üst ve üst segment tüketiciler tarafından sınırlı tercih edildiği, daha çok düşük ve orta gelir grubundaki müşterilere hitap edebildiği bildirilmektedir.

4.13 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

Sektör temsilcilerinden alınan bilgilere göre, sektör ürünleri e-ticarete konu olması yaygın değildir.

Bununla birlikte, genel olarak ülkedeki e-ticaret uygulamalarına ilişkin bilgiler "E-İhracat Pazarları ve Ülke Gümrük Uygulamaları Rehberi" (<https://ticaret.gov.tr/data/632b143413b8767974670b97/Potansiyel%20E-%C4%B0hracat%20Pazarlar%C4%B1%20Raporu.pdf>) ile Kırgızistan Mobilya Sektörü Raporu'nun (<https://ticaret.gov.tr/data/63dbadf313b876d06090b6ea/Mobilya%20Sekt%C3%B6r%C3%BC%20Raporu%20-%202025.pdf>) e-ticaret bölümünden incelenebilir.

4.14 Tanıtım ve Pazarlama

Genel olarak, ülkede gerçekleştirilecek pazarlama faaliyetleri bağlamında, uzun mesafeden iletişim kurulmasından ziyade yerel muhataplarla karşılıklı iş görüşmelerin yapılmasının daha etkili olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan fuar katılımları, alım heyetleri, ticaret heyetleri programlarının düzenlenmesi, B2B, B2C görüşmeler gerçekleştirilmesi ve sektörel olarak karşılıklı ziyaretlerin yapılmasının faydalı olduğu değerlendirilmektedir. Pazarda, söz konusu geleneksel yöntemlere nazaran katalog üzerinden veya e-ticaret ticaret yoluyla satış yeni gelişme göstermektedir.

Perakende satış ve mağazacılık kanalıyla yapılan ticari faaliyetlerde en önemli unsurlardan biri mağazanın konumudur. Genellikle AVM’de yer alan mağazalar için belli bir müşteri kitlesi oluşmakta; AVM dışında açılmış bir mağazanın halkın yoğun olarak uğradığı işlek bir bölgede konumlandırılmış olup olmaması satışı etkileyen temel faktörlerdendir. Ancak özel bir hizmet, özel marka veya mal satışında konum önemli olmayabilmektedir.

Perakende satış ve mağazacılık kanalıyla yapılan ticari faaliyetlere ilişkin diğer önemli hususlar, mağazanın görşelliği ve vitrin çekiciliği ile satış elemanlarının sunum, satış teknikleri ve pazarlama becerileridir. Kırgızistan pazarında faaliyet gösteren yerli ve yabancı satış mağazaları bakımından değerlendirildiğinde tüm bu unsurların yeterince gelişmediği; özellikle söz konusu faktörler bakımından farklılık oluşturabilecek ihracatçı/yatırımcıların önemli bir rekabet avantajı elde edebileceği değerlendirilmektedir.

Pazarda tanıtım ve promosyon faaliyetlerinin önemi ayrıca vurgulanması gereken bir husustur. Kırgız tüketiciler tarafından reklam ve ürün tanıtımına verilen önem artmaktadır. Tanıtımda ürün çeşidine göre, özellikle sosyal medya platformları, kişisel tanıtım, radyo, billboardlar, katalog ve broşürler etkili olmaktadır. Televizyon kanallarında yer alan reklam-tanıtım faaliyetlerinin belirli düzeye kadar fayda sağlayabileceği değerlendirilmekle birlikte, Müşavirliğimizce yerel piyasa aktörleri ile gerçekleştirilen görüşmelerde bu platformda gerçekleşen reklamların özellikle sosyal medya mecralarına kıyasla daha az etkin olabileceği bilgileri/izlenimleri edinilmiştir. Son zamanlarda sosyal medya tanıtımının da çok hızlı gelişmekte olduğu gözlemlenmektedir. Ancak ürünü deneme fırsatı olmayan durumlarda elektronik satış etkin değildir. Bu durumda sosyal medyada tanıtımı yapılan malın satışı yapılan mağazanın mutlaka Kırgızistan’da bulunması önemlidir. Kırgızistan’da reklam ve tanıtımların genellikle iki dilde Kırgızca ve Rusça yapılması önem arz etmektedir. Bişkek şehrinde Rus dilinin kullanımının daha yaygın olduğu; kırsal bölgelerde ise Kırgızca’nın yaygın kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda her iki dilin tanıtımda kullanımı önemlidir. Tanıtım faaliyetlerinde yerel reklam ajanslarının hizmetlerinden faydalanılması mümkündür. Reklam ajansları, reklam billboardları, promosyon ürünleri, tanıtım etkinlikleri, sosyal medya, radyo ve televizyon kanallarında reklamların yayınlanması gibi müşterinin taleplerine göre yaygın hizmet yelpazesi sunmakta ve pazarlamada destek verebilmektedirler.

Dijital reklam stratejilerinde sosyal medya, özellikle de Instagramın, hedef kitleye ulaşmak açısından en etkili araçlardan biri olabileceği düşünülmektedir. Kırgızistan gibi sosyal medya kullanımının yaygın olduğu pazarlarda, marka bilinirliğini artırmaya yönelik reklam kampanyaları dijital ortamda doğrudan müşteriyle etkileşim kurulmasını sağlayabilmektedir. Tanınmış blogger ve influencer’larla işbirliği yapılması ve ürün tanıtımlarının güvenilir kişiler aracılığıyla sunulmasının tüketicinin ilgisini çekmekte faydalı olabileceği mülhaza edilmektedir.

Sektör temsilcilerinden edinilen bilgilerde, tüketiciler nezdindeki memnuniyetler yeni potansiyel müşteriler bakımından önemli bir tanıtım unsurunu teşkil edebilmektedir.

Endüstriyel soğutma ekipmanları ürünleri özelinde değerlendirildiğinde, yerel sektör temsilcilerinden edinilen bilgilere göre, yerel firmalar yoğunlukla web tarayıcılarında ve arama motorlarında kendi web sitelerine / sosyal medya hesaplarına yönlendirmede bulunan reklamlara ağırlık vermektedir. Ayrıca, Lalafo e-ticaret pazaryerinde yer verilen reklamların da tanıtım faaliyetlerinde önemli bir yer tuttuğu bildirilmektedir.

Firmalarımız açısından, sektör büyük ölçüde B2B yapıda olduğundan, doğrudan hedef kitleye ulaşmayı sağlayan yöntemlerin ön plana çıkarılabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, yerel distribütörler ve temsilcilikler aracılığıyla yürütülen yüz yüze satış ve teknik sunumlar etkili olabilir. Özellikle otel, restoran, süpermarket zincirleri, gıda üreticileri ve lojistik firmaları gibi potansiyel müşterilere yönelik birebir görüşmeler ve proje bazlı tekliflendirme süreçleri fayda sağlayabilir.

Ülkede sektör ürünleri tüketicilerinin de katılım sağladığı çeşitli etkinlikler (Örneğin HORECA etkinlikleri, gastronomi festivalleri-forumları) kapsamında, özellikle workshop, masterclass, masterchef gibi programlar tertip edilerek blogger, influencer ve popüler şefler – ilgili sektör temsilcileri vasıtasıyla ürün tanıtımlarının yapılmasının, etkin özelliklerinin vurgulanmasının önemli düzeyde fayda sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle kullanım kolaylıklarının, teknik içeriklerin, referans projelerin ve uygulama örneklerinin paylaşılması, potansiyel müşterilerin karar alma sürecini etkileyebilmektedir.

Özellikle yerel tüketiciler tarafından yüksek düzeyde önem atfedilen satış sonrası hizmetlerin (montaj, bakım, yedek parça temini ve teknik destek) vurgulanması, pazarlama stratejisinin önemli bir parçasıdır. Kırgızistan pazarında güven ve sürdürülebilir iş ilişkileri büyük önem taşıdığından, uzun vadeli hizmet sunumu ve hızlı servis ağı rekabet avantajı sağlayabilmektedir.

Ayrıca fiyatlandırma stratejileri ve finansman seçenekleri de pazarlama faaliyetleri bağlamında fayda sağlayabilir. Rekabetçi fiyatların yanı sıra taksitli ödeme, leasing veya proje bazlı finansman çözümleri sunmak, özellikle yatırım maliyeti yüksek olan endüstriyel soğutma sistemlerinde müşteri kararlarını kolaylaştırabilecektir.

4.15 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Ülke pazarındaki tüketici tercihlerinde son dönemlerde kalite ve tasarım önemli bir unsur olarak yer edinmeye başlamakla birlikte, geleneksel olarak tüketici kitlesinin kayda değer bir kesiminde fiyat önemli bir tercih ve rekabet unsuru olmaya devam etmektedir. Bu nedenle tüketiciler, yüksek kalite beklentilerini karşılayan ürünleri ulaşılabilir fiyat aralıklarında bulmayı hedeflemekte; mezkur fiyat-kalite dengesi, satın alma kararlarında en belirleyici unsurdan biri olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte son zamanlarda, sektör tüketicilerinin daha yüksek kalite karşılığında daha fazla ödeme yapmaya istekli oldukları yönünde bir eğilim de gözlemlenmektedir.

Yatırım projeleri bağlamında, fiyat faktörü belirleyici ağırlığını korumaktadır. Yüksek ilk yatırım maliyetleri, birçok işletmenin karar sürecini etkilediğinden, daha uygun maliyetli ancak güvenilir çözümler ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, örn. Rusya ve Çin menşeli ekipmanlara olan talep görece yüksektir. Bununla birlikte, büyük ölçekli – modern projelerde örn. Avrupa menşeli yüksek kaliteli sistemler de tercih edilebilmektedir.

Satış sonrası hizmetler alıcıların kararında kritik rol oynayabilmektedir. Pazarda teknik servis altyapısı güçlü olan firmalar rekabet avantajı elde etmektedir. Özellikle hızlı servis ve yerinde müdahale imkânı sunan tedarikçiler daha fazla tercih edilebilmektedir.

Özellikle HORECA işletmeciliği olmak üzere, sektör ürünleri tüketicileri tarafından daha fonksiyonel ve verimli mutfak sistemlerine yönelim giderek artmaktadır. Bu kapsamda, alan kullanımını optimize eden, esnek kurulum imkânı sunan ve operasyonel süreçleri kolaylaştıran çözümler ön plana çıkmaktadır. Özellikle modüler yapıya sahip, ihtiyaçlara göre genişletilebilen ve sınırlı alanlarda etkin kullanım sağlayan kompakt ve çok fonksiyonlu ekipmanlara olan ilgi artış göstermektedir. Bu tür ekipmanlar, hem küçük hem de orta ölçekli işletmeler için maliyet avantajı sağlarken, aynı zamanda pratik kullanım imkânı sunarak tercih edilirliliği artırmaktadır.

Alıcıların önemli tercih kriterlerinden biri de enerji verimliliği olabilmektedir. Endüstriyel soğutma ekipmanları görece yüksek enerji tüketimi gerektirdiğinden, işletmeler uzun vadede işletme maliyetlerini düşüren çözümlere yönelmektedir. Bu nedenle, düşük enerji tüketimi sağlayan ve atık ısı geri kazanımı gibi özellikler sunan sistemler belirli tüketici kesimi tarafından daha fazla tercih edilebilmektedir. Ayrıca Uluslararası standartlar ve ihracat gereklilikleri doğrultusunda, eski sistemler ise daha düşük enerji tüketimi sağlayacak şekilde modernize edilebilmektedir.

Teknolojik açıdan pazar kademeli bir dönüşüm geçirmektedir. Sıcaklık izleme sistemleri, uzaktan kontrol çözümleri gibi temel otomasyon uygulamaları yaygınlaşmaya başlamıştır. Tam otomasyonlu sistemler henüz sınırlı düzeyde olsa da, sektör modernleştiğçe bu tür çözümlere olan ilgi artmaktadır. Uzun vadede, ileri teknolojilere benzer sistemlerin de benimsenmesi mümkün görülmektedir.

Bazı sektör temsilcilerinden edinilen bilgilere göre, pazarda satışa konu edilen bazı soğutma sistemleri, kullanım amacına ve sıcaklık aralığına göre genel olarak üç gruba ayrılmaktadır: -18°C dondurucular; +5°C ile -5°C arası çalışan sistemler (universal kameralar); 0°C ile +12°C arası çalışan soğutma dolapları.

-18°C dondurucular genellikle 500 litrenin üzerindeki hacimlerde tedarik edilmekte olup, ağırlıklı olarak okul, kreş, hastane gibi kamuya hizmet veren kurumlar ile zincir mağazalar tarafından tercih edilmektedir.

+5°C ile -5°C aralığında çalışan ve “universal kamera” olarak adlandırılan sistemler ise çoğunlukla HORECA sektöründe talep görmektedir.

0°C ile +12°C arası sıcaklıkta çalışan soğutma dolapları ise genellikle ticari işletmelerde içecek teşhir dolapları olarak ve eczanelerde ilaç saklama amacıyla kullanılmaktadır.

Hacim açısından bakıldığında, pazarda 500 litre ile 1500 litre arasında değişen dikey dondurucular ile 200 litre ile 1400 litre arasında değişen yatay dondurucular yaygın olarak talep edilmektedir.

Bazı sektör temsilcilerinden alınan bilgilerde kullanıcı sektörler özelinde, içecek dolapları, soğutma dolapları, soğutmalı vitrinler, buzdolaplı masalar kayda değer düzeyde tüketime konu olan / pazarda tercih edilen ürünlerdir.

Gıda işleme fabrikaları ise genellikle yüksek hacimli soğuk hava depoları inşa etmektedir. Büyük ölçekli bazı firmalar, yüksek hacimli siparişleri doğrudan karşılayabilme kapasitesine sahiptir.

Diğer taraftan, kullanıcı sektörler temelinde belirli eğilimler / trendler müşahade edilmektedir. Öne çıkan eğilimlerden biri, soğuk zincir altyapısının gelişmesidir. Ülkenin muhtelif bölgelerinde (örneğin başkent Bışek ve çevresinde) kurulan modern soğuk hava depoları ve lojistik merkezleri, özellikle ithal ve yerli gıda, ilaç vb. ürünlerin depolanması ve dağıtımında önemli rol oynamaktadır. Bu tesisler, taze meyve-sebze, et ve süt ürünlerinin raf ömrünü uzatmayı ve kalite kaybını en aza indirme; ilaç ürünlerinin gerekli standartlar çerçevesinde saklanması gibi amaçları hedeflemektedir. Tüketiciler tarafından bu amaçlara uygun soğutma ekipmanları tercih edilebilmektedir.

Gıda işleme ve endüstriyel tesisler özelinde bazı sektör temsilcilerinden alınan bilgilere göre, tüketici tesislerin soğutma ekipmanları ve sistemlerini bir bütün olarak üretim hattı ile birlikte üretici firmalardan temine yönelebildikleri bildirilmektedir.

Lojistik alanında ise, soğuk zincir taşımacılığına yönelik frigorifik araç filolarının genişletilmesi önemli bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. Dağıtım şirketleri, ürünlerin üretim noktasından nihai tüketiciye kadar uygun sıcaklık koşullarında taşınmasını sağlamak için araç yatırımlarını artırmaktadır.

4.16 Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti dumping vergisi v.b.)

Avrasya Ekonomik Birliği (Avrasya Ekonomik Birliği) Gümrük Kanunu'nun 46 ncı maddesinin birinci fıkrası gereğince, Avrasya Ekonomik Birliği'ye dahil olmayan ülkelerden K.C. gümrük bölgesine ithal edilen mallarla ilgili olarak gümrükleme işlemleri sırasında, genel olarak, aşağıdaki gümrük ödemeleri yapılmaktadır.

- 1) İthalat gümrük vergisi;
- 2) İhracat gümrük vergisi;
- 3) Birliğin gümrük bölgesine mal ithalatı sırasında alınan katma değer vergisi;
- 4) Gümrük harcı.

Gümrük ödemelerinin uygulanmasının hukuki dayanakları şunlardır:

Gümrük vergileri için - Avrasya Ekonomik Konseyi'nin 14.9.2021 tarihli ve 80 sayılı Kararı ile onaylanan Avrasya Ekonomik Birliği'nin Ortak Gümrük Tarifesi'nde belirlenen Avrasya Ekonomik Birliği gümrük tarife pozisyonlarına göre belirtilen oranlar uygulanır. Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Kanunu çerçevesinde uygulanan gümrük vergileri ile ilgili ayrıntılı bilgiler Avrasya Ekonomik Birliği'nin Dış Ekonomik Faaliyet Birleşik Emtia Nomanklatürü ve Avrasya Ekonomik Birliği'nin Birleşik Gümrük Tarifesi'nden (<https://eec.eaeunion.org/comission/department/catr/ett/>) GTP bazında temin edilebilmektedir.

Katma değer vergisi – K.C. Vergi Kanunu'nun 231 inci maddesi uyarınca %12 oranında. Aynı zamanda, Kanun'un 267 nci maddesi gereğince ithal edilen malların vergiye tabi değeri, malın gümrük değeri ve KDV hariç bu malların ithalatında uygulanan gümrük harcı ve vergisinin toplamıdır.

Gümrük harçları - Gümrük değerinin %0,4'ü tutarında; ancak, K.C. Gümrük Düzenleme Kanunu'nun 41 inci maddesi ile 13 Şubat 2020 tarihli ve 79 sayılı K.C. Kararı ile onaylanan "Gümrük Vergileri, Özel, Anti-Damping Ve Telafi Edici Vergilerin Hesaplanması Ve Ödenmesinin Kontrolüne İlişkin Yönetmeliğin" 38 inci paragrafının üçüncü alt paragrafı uyarınca malların serbest dolaşımına ilişkin yapılan işlemlerin gerçekleştirilmesi için belirlenen hesaplama göstergesinin 5 katından az ve hesaplama göstergesinin 2.500 katından fazla olmaması gerekir.

Başvuruda sunulan bilgilerin doğruluğundan başvuru sahibi sorumludur. Malların Avrasya Ekonomik Birliği gümrük tarife pozisyonunun doğrulanması (kontrolü) gümrük idareleri tarafından yapılır.

KDV'ye ilişkin olarak, Kırgız Cumhuriyeti Vergi Kanunu'nun 310. maddesine göre; AEB'ye üye olmayan ülkelerden ithal edilen malların vergilendirilebilir değeri, gümrük değeri ile gümrük vergileri ve diğer ödemelerin toplamıdır (KDV hariç).

Aynı zamanda, Kırgız Cumhuriyeti Vergi Kanunu'nun 301 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Kırgız Cumhuriyeti topraklarına ithal edilen ve değeri 5.000 hesaplama göstergesini aşmayan mallar için, KDV mükellefi olmayan veya basitleştirilmiş vergi rejimini uygulayan kişiler açısından, tek vergi kapsamında ithalat KDV'sinden muafiyet öngörülmektedir; bu durumda söz konusu mallar doğrudan üretim amacıyla kullanılan sabit kıymet olarak ithal edilmelidir.

Kırgız Cumhuriyeti Vergi Kanunu'nun 301 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca öngörülen KDV muafiyeti, aşağıdaki tarife pozisyonlarında sınıflandırılan mallar ve sabit kıymetler için uygulanmaktadır: AEB GTP 7308, 7326, 8401–8406, 840710, 8410–8414, 8416–8447, 8449–8465, 8471, 8474, 8475, 8477–8480, 8502, 8504, 8505, 8514, 8515, 8525, 8526, 8529, 8530, 8601–8606, 8608, 8609, 8701, 8702 (mikro otobüsler hariç), 8704, 8705, 8709, 8716, 8802, 8903 (yalnızca elektrik motorlu olmayan yelkenli tekneler hariç), 9018, 9022, 9027, 9406.

4.17 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Kırgız Cumhuriyeti (K.C.) Bakanlar Kurulu'nun 10.02.23 tarihli ve 63 sayılı "K.C. Kontrollü Ürünlerin Ulusal Kontrol Listesinin Onaylanması" (UKL) Hakkında Kararı ve "Üçüncü Ülkelerle Yapılan Ticarete Tarife Dışı Düzenleme Önlemlerinin Uygulandığı Malların Ortak Listesi" (OL) Hakkında 21.04.2015 tarihli ve 30 sayılı Avrasya Ekonomik Konseyi Kararı çerçevesinde lisansa tabi malların listesi onaylanmıştır.

Bu bağlamda, 8418.69 Avrasya Ekonomik Birliği gümrük tarife istatistik pozisyonuna (AEB GTP) ait ürün, Kırgız Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu'nun 10 Şubat 2023 tarihli ve 63 sayılı Kararı ile onaylanan Kırgız Cumhuriyeti Kontrollü Ürünlerin Ulusal Kontrol Listesi'ne (UKL) dahil edilmiştir.

Ayrıca, 8418 AEB GTP altında yer alan ürünler, 21 Nisan 2015 tarihli ve 30 sayılı Avrasya Ekonomik Komisyonu Kurulu'nun Kararı ile onaylanan "Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Bölgesine İthalatı Ve (Veya) Avrasya Ekonomik Birliği Gümrük Bölgesinden İhracatı Yasaklanan Mallar Listesi"ne dahil edilmiştir (Bölüm 1.1. İthalatı ve ihracatı yasak olan ozon tabakasını incelten maddeler ile bu maddeleri içeren ürünler). (İlgili Karar için: <https://www.alta.ru/tamdoc/15kr0030/#pril2r2t1>
<https://eec.eaeunion.org/comission/department/catr/nontariff/ep.new.php>)

Belirtilen yasağın aşağıdaki ürün türlerini kapsadığını belirtmek gerekir:

1. Klimalar ve bunların dış üniteleri, ısı pompaları – AEB GTP: 8418 69 000

2. Buzdolapları:

AEB GTP:

- 8418 10 200
- 8418 10 800
- 8418 10 900 0
- 8418 50
- 8418 69 000

3. Buz makineleri, süt soğutucuları

AEB GTP:

- 8418
- 8419

4. Dondurucular

AEB GTP:

- 8418 10 200
- 8418 10 800
- 8418 10 900 0
- 8418 30 200
- 8418 30 800
- 8418 40 200
- 8418 40 800
- 8418 50
- 8418 69 000

5. Hava nem alıcıları

AEB GTP:

- 8418 69 000.

Bu itibarla, Bakanlık tarafından bildirildiğine göre, ithalatı planlanan malın tanımlanması için malın tam adı ve teknik tanımının K.C. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na sunulması önem arz etmektedir.

Genel olarak, Kırgızistan'ın pazar giriş uygulamaları, Orta Asya bölgesindeki en serbest uygulamalardan biri olarak kabul edilmektedir. Bugüne kadar, ülke uygulamalarının Türk ihracatçıları açısından önemli düzeyde teknik engel oluşturmadığı düşünülmektedir. Diğer taraftan Kırgızistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye olması, Birliğe üye ülkelerin ihracatçıları için piyasa avantajlarını arttırmaktadır. Birlik içinde akredite edilmiş makamlar tarafından verilen belgelerin diğer Avrasya Ekonomik Birliği üyesi makamları tarafından doğrudan kabul edilmesi bu ülkelerin ihracatçıları için hem zaman hem maliyet açısından avantaj sağlamaktadır.

29 Mayıs 2014 tarihli Avrasya Ekonomik Birliği Anlaşması uyarınca, Avrasya Ekonomik Birliği mal üreticilerinin çıkarlarını korumak amacıyla, üçüncü ülkelere ithal edilen mallarla ilgili olarak iç pazarı korumak için ortak önlemler uygulanmaktadır. Dampinge karşı önlem, sübvansiyona karşı önlem ve özel korunma önlemleri şeklinde uygulanabilmektedir. Alınan önlemler, Birlik içinde tüm gümrük bölgesi için geçerlidir. Söz konusu önlemler, "Üçüncü Ülkelere Yönelik korunma, Damping ve Telafi Edici Önlemlerin Uygulanmasına İlişkin Protokol" çerçevesinde yapılmaktadır.

Avrasya Ekonomik Birliği iç pazarını korumaya yönelik mevcut önlemler aşağıdaki internet adresinden temin edilebilir:

<http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/podm/investigations/Measures.aspx>

Yürürlükte olan soruşturmalar hakkında bilgiler ise,

<http://www.eurasiancommission.org/ru/act/trade/podm/investigations/default.aspx>

linkinden temin edilebilir.

K.C.'ye yapılan ithalatta referans fiyat uygulaması da bazı durumlarda ithalatta zorlaştırıcı bir faktör olarak ortaya çıkabilmektedir. Kırgızistan'ın Avrasya Ekonomik Birliği üyeliği çerçevesinde malın gümrük değerinin hesaplanması, normal olarak, fatura esasında yapılmaktadır. Ancak, ibraz edilen evraklarda ithal malın kıymetinin düşük gösterildiği vakaları ile karşılaşılması nedeniyle, Kırgız gümrük idareleri; malın beyan edilen kıymetinin belirlenen risk seviyesinin altında olduğu ve sunulan evraklarda şüpheli ve yanlış verilerin bulunduğu tespit edildiği durumlarda ek kontroller yapabilmekte; söz konusu kontroller sonucunda malın hacmine ve ülke gruplarına göre ayrılmış Gümrük Kıymetinin Düzeltmesi Listesi'ne göre malın kıymetini tespit edebilmektedir.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizde yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)

Ülke halkının refah ve alım gücü artışı sektörde tüketici talebini olumlu yönde etkilemesi muhtemel diğer bir etmendir. Kırgızistan Ulusal İstatistik Komitesi'ne referansla yerel kaynaklarda yer alana bilgilere göre, 2024 yılında Kırgızistan sakinleri daha fazla kazanmaya başladı. Kurum, reel gelirlerin 2023 yılına kıyasla yüzde 12,9 arttığını söyledi. Bu, fiyatlardaki artış dikkate alındığında bile insanların ellerinde daha fazla para olduğu anlamına geliyor. Kırgız vatandaşları yıl boyunca toplam 926 milyar som aldı. Bu rakam bir önceki yıla göre yüzde 18,6 daha fazla. Bu gelirin çoğu maaş ve ücretlerdir, ancak sosyal ödemeler, kişisel gelir ve diğer kaynaklar da artmıştır. Ülkede ikamet eden her bir kişi için vergiler ve zorunlu ödemeler düştükten sonra ayda ortalama 11 bin 318 som söz konusu olmuştur. Bu rakam 2023 yılına göre yüzde 16,5 daha fazladır. İstatistikler gelirlerin yıl boyunca eşit bir şekilde arttığını göstermektedir: ilk çeyrekte (Ocak - Mart) - 218,9 milyar som, ikinci çeyrekte (Nisan-Haziran) - 457,8 milyar som, üçüncü çeyrekte (Temmuz-Eylül) - 685,1 milyar som, ve yıl sonunda (Ekim-Aralık dahil) - 926,2 milyar som. Uzmanlar gelir artışını daha yüksek ücretlere, artan transferlere (örneğin emekli maaşları ve ödenekler) ve eve para gönderen istikrarlı göçmen işgücüne bağlıyor. Dolayısıyla, Ulusal İstatistik Komitesine göre, enflasyona rağmen genel sonuç olumludur: insanlar mali açıdan kendilerini daha güvende hissetmeye başlamıştır.

Ayrıca, Rusya-Ukrayna krizi ile Körfez bölgesinde yaşanan krizin seyrinde meydana gelmesi muhtemel bir gelişme, özellikle Rusya ve Körfez ülkeleri kaynaklı veya lojistik güzergahları vasıtasıyla tedariklerde ve tedarik zincirlerinde yaşanabilecek aksaklıklar, ihracatçı firmalarımız açısından pazarda yeni fırsat alanları doğurabilecektir.

Ülkenin ticari ve transit potansiyelinin değerlendirilmesi bakımından ticaret-lojistik merkezleri ve depolar; tarım ürünlerinin depolanması, işlenmesi ve ticareti bakımından da tarımsal endüstriyel kompleksler ve depolar son dönemde ülke ekonomisinin en önemli gündem konuları arasında yer almaktadır. Bu minvalde, planlanan ve devam eden ticaret-lojistik merkezler, tarımsal endüstriyel kompleksler ve depoların ihracatçı firmalarımız açısından önemli fırsat potansiyelleri teşkil edebileceği değerlendirilmektedir. Kırgızistan'da tarım ürünleri ihracatını desteklemek amacıyla faaliyet gösteren 40 adet ticaret ve lojistik merkezi çalışmaktadır. K.C. Su Kaynakları, Tarım ve İşleme Sanayi Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre bu merkezler; ürün depolama, soğuk hava ve dondurma sistemleri, paketleme, etiketleme, sertifikasyon ve taşımacılık hizmetleri sunarak ülkenin tarımsal ihracat altyapısını güçlendirmektedir. Yerel kaynaklarda yer alan bilgiler muvacehesinde işleme tesisleri bakımından değerlendirildiğinde, ülkede hâlihazırda orta ve büyük ölçekli 483 işleme tesisi faaliyet gösterirken, 2026 yılı içerisinde 75 yeni işleme tesisinin devreye alınması ve bunların sekizinin büyük lojistik merkez olarak hizmet vermesi planlanmaktadır. 2030 Kalkınma Programı kapsamında ise ilave 40 adet ticaret ve lojistik merkezinin kurulması hedeflenmektedir. Ayrıca, Kırgızistan'ın Tarım-Sanayi Sektöründe Ticaret ve Lojistik Merkezlerinin Geliştirilmesi İçin 2024-2028 Yılları Arası Programı kapsamında, 2028 yılına kadar gerçekleştirilmesi öngörülen projeler ile ilgili bilgilere <https://cbd.minjust.gov.kg/53-362/edition/17734/ru> linkinden ulaşılabilir.

Benzer değerlendirmeler gıda işleme sektörü bakımından da yapılabilir. K.C. Su Kaynakları, Tarım ve İşleme Sanayi Bakanlığı'nın bilgilerine göre 2026 yılı Ocak ayında Kırgızistan'da işleme sanayi üretiminde önemli bir büyüme kaydedilmiş, gıda sanayisinin, toplam işleme sanayi üretimi içindeki payı ise %18,8'e yükselmiştir. Bakanlık, sektörü desteklemek amacıyla 2026 yılı içerisinde ülke genelinde 75 yeni işleme tesisi ve ticaret-lojistik merkezinin devreye alınmasını planlamaktadır. Bu kapsamda hâlihazırda 3 yeni işleme tesisi ile 1 ticaret-lojistik merkezi faaliyete başlamıştır. rnek olarak, Narın bölgesinde unlu mamul yarı mamuller üretim tesisi ve süt işleme fabrikası açılırken; Issık Gl bölgesinde yem üretim tesisi devreye alınmıştır. Ayrıca, Celal-Abad bölgesinde meyve ve sebze ürünleri için 500 ton kapasiteli şok dondurma ve depolama merkezi hizmete açılmıştır. Firmalarımızca devam eden ve planlanan projelerin takip edilmesinin sektör ürünleri pazar fırsatlarının değerlendirilmesi bakımından faydalı olabileceği mütalaa edilmektedir.

K.C. Su Kaynakları, Tarım ve İşleme Sanayi Bakanlığı tarafından açıklanan bilgilere göre, Kırgızistan'da "100 Sanayi İşletmesi" programı kapsamında 2026 yılı içinde devreye alınması planlanan yeni üretim tesisleri hazırlık aşamasındadır. Başbakanlık himayesinde programda; gıda sanayii, inşaat malzemeleri ve tarım sektörünü kapsayan çok sayıda yatırımın faaliyete geçmesi hedeflenmektedir. Projeler arasında günlük 15 ton süt işleme kapasitesine sahip süt ürünleri tesisi, yıllık 5.000 ton üretim hedefleyen büyük ölçekli bir şekerleme fabrikası, meyve-sebze işleme tesisleri, et ve deri işleme fabrikaları, yem üretim tesisleri, un fabrikaları ve tavuuluk kompleksleri gibi planlamalar yer almaktadır.

K.C. Cumhurbaşkanlığı İdaresi tarafından yapılan açıklamaya göre, başkentte inşa edilen yeni ticaret ve pazar merkezi Oş Pazarı, şehrin en büyük altyapı projelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Yaklaşık 155 bin metrekarelik alana sahip olacak proje; iki kat ve bir yer altı seviyesinden oluşacak olup, 10 binden fazla satış noktasını bünyesinde barındıracaktır. Proje kapsamında depo alanları ve ticari altyapılar da yer alacaktır. 2026 yılında tamamlanması planlanan projenin sektör firmalarımız açısından fırsatlar barındırabileceği değerlendirilmektedir.

Ayrıca, lkede Rus-Kırgız Kalkınma Fonu tarafından finansmanıyla muhtelif gıda işleme tesisleri yatırım projelerinin yürütüldüğü bilinmekte olup mezkur fon aracılığıyla yatırım projelerinde ihtiyaç duyulan ürün, makine ve ekipman alım ilanları ve ihaleleri gerçekleştirilebilmektedir. İlgili bilgiler, <https://rkdf.kg/category/tendery-i-zakupki/> web adresinden temin edilebilir.

Ayrıca, ilaç ürünlerinin depolanması amacıyla özellikle soğuk hava depoları olmak üzere depolama tesislerinin kurulumuna yönelik çalışmalar yürütüldüğü bilinmektedir. Bu minvalde, ilgili muhtemel projelere ilişkin K.C. Sağlık Bakanlığı ve ülkede faal belirli sayıdaki yerel ilaç-tıbbi ürünler üreticisi firmalar nezdinde bilgi edinme amaçlı iletişime geçilmesinde yarar görülmektedir. Benzer şekilde, sağlık alanında yeni tesislerin inşasına dönük muhtelif projeler de yürütülmekte olup bu projeler kapsamında sektör ürünleri ihtiyacının hasıl olabileceği düşünülmektedir. Örnek olarak, yerel kaynaklarda yer alan bilgilere göre, K.C. Cumhurbaşkanı Sadır Caparov 25 Ağustos 2025 tarihinde sağlık kurumları kampüsü inşaatı projesinin hayata geçirilmesine ilişkin kararı imzaladı. Yerel kaynaklarda yer alan bilgilere göre, Bişkek'e yakın Kara-Cığaç köyünde 106 hektarlık bir alanda çok profilli bir tıp kampüsü inşa edilecektir. K.C. Sağlık Bakanlığı açıklamasına göre, hazırlık çalışmalarına altı ay ayrılmış olup inşaatın birkaç yıl sürmesi beklenmektedir. Projenin koordinasyonu K.C. Cumhurbaşkanlığı İdaresi tarafından yürütülmektedir. Yeni kampüs bünyesinde şu kurumlar yer alacaktır:

- Ulusal Hastane,
- Cumhuriyet Hastanesi'nin Terapötik Merkezi,
- M. Mirrahimov Ulusal Cerrahi Merkezi,
- Ulusal Kardiyoloji Merkezi,
- Cumhuriyet Psikiyatri ve Narkoloji Hastanesi,
- Ulusal Ftizyatri Merkezi.

İlaveten, son dönemde artan bir trende yakaladığı gözlemlenen HORECA sektörüne yönelik devam eden ve planlanan yatırım projelerinin de soğutma ekipmanları sektörü ürünlerinin ihracı bakımından ülke pazarından potansiyeller barındırabileceği düşünülmektedir. Kırgızistan, 2026 yılında uluslararası turizmin geliştirilmesine odaklanan beş yıldızlı oteller dahil olmak üzere çeşitli büyük turizm ve altyapı tesislerini hizmete açmayı planlamaktadır. Turizm ve otel tesisleri özellikle Issık Göl bölgesi ve Bişkek şehri özelinde yoğunlaşmaktadır. Benzer şekilde, restoran ve kafe işletmeciliği alanına dönük yeni yatırımlarda da kayda değer bir artış gözlemlenmektedir. Ayrıca, mevcut işletmelerin de yenileme ve modernizasyon çalışmalarının yürütülebileceği veya sektör ürünleri bakımından yeni teknolojiye geçiş tercihlerinin söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.

Bazı sektör temsilcileri, yemek-içecek sektöründe ülke pazarında paketlenmiş ve dondurulmuş / soğuk ortamda muhafaza edilen hazır yemeklerin giderek artan önemli bir trend oluşturabileceğinden bahisle özellikle bu alana dönük üreticiler bakımından soğutma ekipmanları ürünlerine talebin artabileceğini bildirmektedir. Benzer şekilde, tüketiciler tarafından yemek-içecek hizmetleri barındıran sosyal etkinliklerin (törenler, kutlamalar vb.) evlerde ve doğa alanlarında gerçekleştirilmesine yönelik artan bir eğilimin gözlemlendiği; bu nedenle, catering hizmetleri sağlayan firmalara ilginin artabileceği; bu durumun yeni soğutma ekipmanları ürünleri ve eski ekipmanların modernizasyonu bakımından sektör ürünleri için talep oluşturmasının muhtemel olabileceği bildirilmektedir.

Ayrıca, uluslararası finansman ve kalkınma kuruluşları tarafından sektör ürünlerinin tedarikine de ihtiyaç duyulabilecek nitelikte projeler yürütülebilmekte olup ilgili bilgilere her

bir kuruluşun kendi elektronik platformları ve ayrıca <https://www.donors.kg/ru/ob-yavleniya> web sitesi aracılığıyla ulaşılabilmektedir.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Tehditler (Örnek: yoğun rekabet ortamı, korumacı politikalar, tüketici tercihlerinde farklılıklar, ekonomik dalgalanmalar, siyasi istikrarsızlık v.b.)

Kırgızistan soğutma ekipmanları pazarında ihracatçılarımızı bekleyen en önemli tehditlerin arasında bazı rakip ülkeler ilgili sektörleri ve pazara giriş durumlarında yaşanabilecek muhtemel gelişmeler ve bunun ülke pazarındaki rekabet durumu üzerine etkileri gösterilebilir. Örnek olarak Rusya ve ÇHC, diğerleri yanında, soğutma ekipmanları sektöründe de önemli bir potansiyel taşıyan ülke konumundadır. Rusya ve ÇHC'nin ilgili sektöründe veya rekabet unsurları bakımından mezkur ülkeler lehine yaşanabilecek muhtemel bir gelişme (örn. iç talepteki yavaşlama/daralma dolayısıyla agresif şekilde ihracat pazarlarına yönelme), halihazırda lojistik maliyetleri, fiyatlar vb. unsurlar bakımından rekabet dezavantajı yaşayabilen diğer ülke firmaları açısından pazardaki rekabeti daha da zorlaştırabilecek ve daha dar bir tüketici segmentine hitap etmesine neden olabilecektir.

Ayrıca, ABD-ÇHC Ticaret Savaşı'nın Kırgızistan'a muhtemel etkileri bağlamında, iki ülke arasında gündeme gelen muhtelif ticaret önlemlerinin kapsamına sektör ürünlerinin de dahil edilmesi durumunda; özellikle tedarik zincirlerinde ve ticaretin seyrinde meydana gelebilecek muhtemel değişikliklerin nispeten belirli riskleri barındırmasının muhtemel olabileceği değerlendirilmektedir. ÇHC için ABD pazarına yönelik yaşanacak muhtemel bir erişim kısıtlamasının, mezkur ülkenin farklı pazarlardaki aktivitesini arttırmaya yöneltebileceği; bu durumun belirli ölçüde Kırgızistan soğutma ekipmanları pazarındaki rekabet ortamını yoğunlaştırabileceği düşünülmektedir. Mezkur muhtemel durum, halihazırda ÇHC'nin Kırgız soğutma ekipmanları pazarına olan mevcut ilgisini daha da arttırabilecektir.

İç talep yapısında yaşanabilecek muhtemel bir değişiklik de ihracatçılarımız açısından tehdit unsurları arasında sayılabilir. Tüketicilerin alım güçlerini etkileyebilecek hususlar bunlar arasındadır. Geleneksel olarak tüketici tercihleri hala önemli ölçüde fiyata duyarlı durumdadır. Bu husus da sektör ürünlerine olan talebi dışsal faktörlere daha duyarlı hale getirmektedir. Ülkenin ekonomik yapısı göz ardı edilemeyecek seviyede dışa bağımlıdır. Örnek olarak, özellikle Rusya başta olmak üzere yurt dışında çalışan çok sayıda Kırgız vatandaşı tarafından gönderilen döviz transferleri, iç tüketimin, döviz arzının, HORECA vb. kullanıcı sektörlerdeki yatırım faaliyetlerinin ve böylece ülke ekonomisinin kayda değer bir kısmını oluşturmaktadır. İleride yaşanması muhtemel dış gelişmeler/şoklar, sektör ürünleri kullanıcıları tarafından yapılacak yatırımlarda; dolayısıyla iç talepte ve sektör ürünlerinin satış hacimlerinde daralmalara neden olabilecektir. Benzer bir durum, ülkenin yine kayda değer ölçüde bağımlı olduğu yeniden ihracattan kaynaklı gelirlerinde dış gelişmelere / tedarik zincirlerinde değişikliklere bağlı olarak yaşanabilecek düşüşler halinde de söz konusu olabilir.

Sektör temsilcilerinden alınan bilgiler muvacehesinde, ihracatçı firmalarımız açısından muhtemel bir ticari tehdit unsurunun özellikle tüketici kitlesinin belirli bir kesiminde fiyat duyarlılığının halen önemli bir tercih kriteri olduğu Kırgızistan pazarında özellikle belirli ülkelerden gerçekleştirilen gerekli/yeterli uluslararası teknik özellikler, standartlar ve sertifikasyonlara sahip olmayabileceği intibayı barındıran düşük kaliteli ürünlerin daha uygun maliyet ve fiyat nedeniyle oluşturabileceği yoğun rekabet baskısı olabileceği mütalaa edilmektedir. Bu minvalde, kalite, standartlar, teknik ve yerel gereklilik bakımından, tüketici sektörler nezdinde farkındalığın arttırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesinin faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.

7. Soğutma Ekipmanları Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Sektörde ihracatın arttırılması bağlamında değerlendirilecek temel faaliyetlerden biri firmalarımızın detaylı ve etkin pazar araştırması çalışması gerçekleştirilmesidir. Bu bağlamda, hedeflenen tüketici kitlesi, satış kanalları, bölgelerin belirlenmesi; lojistik, vergi ve diğer mali yükümlülükler vb. maliyet unsurlarının tespiti ve yerinde piyasa fiyat araştırması ve analizinin yapılması, piyasa aktörleriyle görüşmeler gerçekleştirilmesi gibi etmenler kritik önemi haizdir.

Kırgızistan gibi denize kıyısı olmayan ve coğrafi olarak kara yolu lojistiğine dayalı bir ülkede, bölgesel depo kurulmasının avantaj sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Ürünlerin doğrudan Türkiye'den Kırgızistan'a taşınması, özellikle geçiş güzergahındaki ülkelerde yaşanabilecek gümrük, sınır geçişi ya da lojistik aksaklıklar gibi sebeplerle uzun ve maliyetli bir süreç olabilmektedir. Bölgesel depolar, ürünlerin önceden stoklandığı, müşteriye daha yakın noktalardır. Böylece siparişler depodan hızlıca sevk edilerek, teslimat süreleri kısaltılabilir; bölgesel depo ile toplu sevkiyat yapılabilir, bu da nakliye maliyetlerini düşürebilir. Ayrıca, Kırgızistan'la birlikte bir gümrük birliği olan Avrasya Ekonomik Birliği içerisinde yer alan Kazakistan ve Rusya gibi ülkelerin nüfus yoğun ve lojistik açıdan yakın bölgelerine bölgesel depolar aracılığıyla sevkiyatlar yapılabilir.

İlaveten, ülke pazarında reklam ve tanıtım faaliyetlerinin önemli bir yerinin bulunması dolayısıyla, pazarda faaliyet göstermeyi planlayan firmalarımızın hedef müşteri kitlesi ve dağıtım kanallarına yönelik çeşitli reklam ve tanıtım etkinlikleri düzenlemeye önem vermelerinin ihracatın arttırılmasına katkı sağlayan faktörler arasında yer alabileceği değerlendirilmektedir. Özellikle yerel dilde yani Kırgızca ve Rusça hazırlanan materyaller, kataloglar ve dijital sunumlar aracılığıyla yerel müşterilere / dağıtım kanallarına hitap etmenin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Ülkede sektör ürünleri tüketicilerinin de katılım sağladığı çeşitli etkinlikler (Örneğin HORECA etkinlikleri, gastronomi festivalleri-forumları) kapsamında, özellikle workshop, masterclass, masterchef gibi programlar tertip edilerek blogger, influencer ve popüler şefler – ilgili sektör temsilcileri vasıtasıyla ürün tanıtımlarının yapılmasının, etkin özelliklerinin vurgulanmasının önemli düzeyde fayda sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Benzer şekilde, ihracatçılarımız ülkede işbirlikleri tesis ederken

ürünlerinin tüketiciler nezdinde etkin tanıtımın gerçekleştirilme kabiliyetine sahip yerel distribütörler ve diğer firmalarla işbirliğine önem vermelerinin faydalı olabileceği değerlendirilmektedir.

Firmaların pazara giriş çalışmalarında yerel pazarı, mevzuatı ve iş kültürünü iyi bilen, sektörde belli bir tecrübesi olan bir yerel iş ortağı çalışmayı değerlendirmelerinin fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. Yerel iş partnerleri ile çalışmak firmalarımızın özellikle ülkedeki ihalelere etkin ve hızlı katılımlarına katkı sağlayabilecektir. Bunun yanı sıra, güvenli bir yerel bayinin, yerel müşterilerle iletişim kurmak ve satış sonrası hizmet vermek, pazarda olabilecek diğer zorlukların çözülmesinde önemli katkıları olacaktır. Yerel bayiler ürünlerin pazarda etkin ve hızlı dağıtımını sağlayabilir; gümrük işlemleri, lojistik ve satış sonrası hizmetlerde yerel bilgi ve deneyimiyle işlemlerin sorunsuz yürümesini destekler, pazar trendleri ve müşteri tercihleri konusunda sürekli geri bildirim sağlayabilir, bürokrasi ile ilişkileri kolaylaştırabilir. Kırgızistan pazarına ilişkin yapılan bazı analizlerde, yerel bir ortakla çalışmanın tecrübe edilmiş en iyi pazara giriş yöntemi olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, olumsuz durumlarla karşılaşma riskinin önüne geçilebilmesi için yerel ortak seçiminde kurumsal niteliği olan muhataplarla çalışılması, iş ilişkilerinin önceden belirlendiği ve ortaya çıkması muhtemel risklerin dikkate alındığı sözleşme yapılmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Genel olarak, Türk mallarının kalite açısından ÇHC gibi pazardaki bazı önemli oyuncuların ürünleri karşısında; fiyat ve kalite unsurlarının beraberce değerlendirilmesi açısından ise Avrupa ürünlerine kıyasla daha uygun olduğu imajı halk arasında yaygın olarak bilinmektedir. Bu bağlamda, firmalarımızın, özellikle kalite ve güvenilirlik imajlarının ön plana çıkarılması, uluslararası akreditasyonlar ve sertifikasyonların vurgulanması vasıtasıyla tüketicilere güven verilerek uygun fiyatlı, kaliteli ve düzenli tedarik gerçekleştirmelerinin ve özellikle satış sonrası etkin hizmet sağlamalarının rekabet avantajı doğurarak pazardaki kazanımlarını arttırabileceği mülahaza edilmektedir. Bu durum, özellikle Kırgızistan'da kaliteye önem veren orta ve üst gelir grubundaki alıcı sektörlerle ulaşmak açısından farklılaştırıcı bir unsur olarak ön plana çıkabilir.

Bazı sektör temsilcilerinden alınan bilgilerde, ülke pazarına ürün tedarik eden diğer ülkeler ihracatçı firmalarının çok sayıda distribütör firma ile çalışmalarının yerel tacir firmalar tarafından iş yapma modeli itibarıyla çok fazla tercih edilmeyebildiği ve bu durumun kendileri açısından sorun teşkil edebildiği belirtilmektedir. Söz konusu durumun, her alıcı firma özelinde ve her durumda ayrı olarak değerlendirilebileceği malum olmakla birlikte; sektördeki satış kanallarında yer alan firmaların değerlendirmelerini içermesi bakımından göz önünde bulundurulmasında fayda bulunduğu mülahaza edilmektedir.

8. Genel Değerlendirme

Kırgızistan soğutma ekipmanları pazarı hacim olarak hem genel itibariyle hem de bölgedeki daha büyük ölçekli diğer ülkelerle karşılaştırıldığında görece küçük-orta bir pazar görünümü arz etmektedir. Bölge ülkeleri ile mukayeseli benzer durum halkın refah düzeyi ve alım gücü itibariyle de geçerlidir. Bununla birlikte, özellikle son yıllarda halkın refah seviyesi ve alım gücü artmakta; buna paralel olarak halkın farkındalık düzeyi arttıkça kaliteli ve güvenilir sektör ürünlerine olan talep de artmaktadır.

Ayrıca, ülkede özellikle HORECA, gıda işleme, tarımsal ürünler depolama ve turizm işletmeleri gibi alanlara yönelik yerli ve belirli teknoloji seviyesine sahip soğutma ekipmanları üretiminin kısıtlılığı dolayısıyla pazarın yüksek oranda ithalata bağımlı olması firmalarımızın değerlendirebilecekleri ihracat fırsatları açısından potansiyeller barındırmaktadır.

İhracatçılarımızın pazarda yer edinebilmeleri ve pazar kazanımlarını arttırabilmeleri açısından; diğerleri yanında, işbu raporda değinilen pazarın özellikleri, tüketici tercihleri, iş kültürü, mevzuat düzenlemeleri, ülkenin üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlardan (Avrasya Ekonomik Birliği gibi) kaynaklı yükümlülükleri ve rakip ülkelerin pazardaki durumu gibi hususları etkin şekilde analiz etmeleri, yerinde fiyat ve pazar araştırması gerçekleştirmeleri ve buna göre strateji belirlemelerinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

İlaveten, pazarda görece hâkim konumda bulunan piyasa aktörleri, dağıtım kanalları, EPC firmaları, devlet kuruluşları ve teşekkülleri ile güçlü ve kalıcı işbirliklerinin tesis edilmesi, tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmesi, sektör ürünlerine yönelik ihale ve alım taleplerinin etkin takibi, forum, festival, HORECA etkinlikleri gibi sektör ürünleri kullanıcılarına yönelik organizasyonlara katılım sağlanmasının değerlendirilmesi gibi hususların pazardaki başarı durumuna katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Ülke pazarında önemli sorunlarla karşılaşma riskinin bertaraf edilmesi temel amacına matuf olarak, pazarda her türlü iş ilişkileri tesis edilirken ve faaliyet gösterirken şifahi taahhütlere dayalı net olmayan süreçler yerine mezkûr süreçlerin güçlü akdi temeller zemininde yürütülmesinin özellikle dikkate alınması gereken başlıca hususlar arasında yer aldığı mütalaa edilmektedir. Benzer durumun, ülkedeki gerçekleştirilecek faaliyetlerde ülkenin genel ve sektörel mevzuatlarının etkin takibi ve tam uyum sağlanması açısından da geçerli olduğu düşünülmektedir.

9. Yararlı Adresler

Kırgızistan Genel Pazar Raporu <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/orta-asya/kirgizistan/pazar-bilgileri>

T.C. Ticaret Bakanlığı Ticaret Müşavirliklerimizden Bloğu <https://dtybs.ticaret.gov.tr/blog/>

<http://zakupki.gov.kg/popp/>

<https://zakupki.okmot.kg/popp/>

<http://www.donors.kg/ru/ob-yavleniya>

<http://procurement.kg/>

<https://www.rkdf.org/category/tendery-i-zakupki/>

K.C. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı <https://mineconom.gov.kg/ru>

K.C. Bakanlar Kurulu'na Bağlı Devlet Gümrük Hizmeti
<https://www.customs.gov.kg/site/ky/master/customskg>

10. Kaynakça

K.C. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı

K.C. Bakanlar Kurulu'na Bağlı Devlet Gümrük Hizmeti

Avrasya Ekonomik Birliği - <https://eec.eaeunion.org>

K.C. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Standardizasyon ve Metroloji Merkezi

K.C. Ulusal İstatistik Komitesi - www.sta.gov.kg

Uluslararası Ticaret Merkezi - Trademap

K.C. Adalet Bakanlığı Mevzuatlar Veri Tabanı - <https://cbd.minjust.gov.kg>

Economist.kg

24.kg